

RIBERA I ROVIRA

ATLANTIQUES

Antologia de Poetes portuguesos

BARCELONA

BIBLIOTECA POPULAR DE L'AVENÇ

1913

ADVERTIMENT

Hem vist amb molt plaer les *Normes ortogràfiques* adoptades per l'Institut d'Estudis Catalans en 24 de gener prop-passat. Elles han de contribuir força a fixar per la llengua literaria una ortografia digna de la seva esplendorosa renaixença. En aquells punts que considerem més importants no discrepen gens ni mica de les usades ja fa temps per nosaltres. Això fa que puguem renunciar, sense greu sacrifici, a les petites diferències que'ns en separen. Acceptem, doncs, en tótotum, dites *Normes*, cooperant així de bon grat a una unificació ortogràfica que's feia cada dia més necessaria.

Aquest llibre no va encara segons les *Normes* per haver començat d'imprimir-se abans de la llur adopció per l'Institut d'Estudis Catalans. En canvi, totes les nostres publicacions començades de cap i de nou del 24 de gener ençà s'hi adaptaran.

MASSÓ, CASAS & C.^a

A MARIA VICTORIA

Estimada:

Aquest es el millor llibre que
he fet : te pertany. Tcu

IGNASI

PROLEG

PAÍS amorós i elegíac, Portugal, país que sab excelsament sentir, i pobrament pensar; país fraternalment lligat, peis anels civilitzadors i per la comunitat d'interessos materials i espirituals, amb les patries iberiques; país, sobre tot, d'una gloriosa tradició poetica... les manifestacions del seu geni estetic no 'ns avien arribat mai a Catalunya.

La poesia de Camões, l'epic immortal; les inefables liriques de Bernardim Ribeiro, de Christovam Falcão, de Diogo Bernardes i de Sá de Miranda, l'obra dels umanistes, l'Arcadia, Bocage, l'epoca romantica i l'actual poderós renaixement, eren aquí quasi bé ignorats, sense que, fòra d'alguna brillant guspira, aguessin arribat a interessar els esperits selectes catalans. En això seguïem el censurable exemple d'Espanya. Tot lo més, una fugitiva aproximació que la simpatia personal provocava, una referencia periodistica rapida i vaga, filla del dilettantisme literari, una impressió rutilant de turista... I prou.

En 1905, les conferències sobre l'Art i la Literatura portugueses donades per mi a l'Ateneu Barcelonès, vull creure que foren les primeres temptatives de seriosa iniciació en l'estudi de la cultura lusitana. Quasi coincidint amb les mentades Conferències, vaig llençar a la publicitat un volum de poesia i prosa, en el qual hi avia aplegades les primeres traduccions catalanes de poesies portugueses. Aquell llibre, ple de bona voluntat si altre mereixement no tenia, fou una revelació, i tingué la virtut de desvetllar l'atenció d'alguns omens de lletres eminents, fent-los reparar en l'existència de l'oblidada nacionalitat iberica, que, cap a les bandes ponentines de la Península, sorgia bellament amb un preat matíç de civilització. El meu llibre *Poesia & Prosa* anava pel món amb el segur guiatge del gloriós mestre Joan Maragall, qui va escriure-hi aquesta noble i galana salutació:

«Portugal i Catalunya. No s'hi solen veure gaire, aquests dos noms, plegats. Sembla que, tant en la geografia com en l'istoria, els calgui un llaç d'unió, o bé un nom que 'ls compongui junts amb altres en un tot: la Península ispanica. Però, adintre d'ella, el mateix element que ha presidit successivament la llur composició i descomposició política, a l'unir-los els ha diferenciats, i al separar-los els ha units en un concepte de diferenciació amb sí mateix. Quan Castella assumí l'integració política de tota la Península espanyola, degué atendre a que en ella hi avia una Espanya atlantica, una Espanya central o interior, i una Espanya mediterrania; i quan, per

no aver-hi atès prou, per no aver sigut capaç de fondre en un els tres elements, la descomposició ha vingut, Castella ha agut de regoneixer en un sol concepte diferencial de sí mateixa Portugal i Catalunya. I, encara que la diferenciació agi arribat a totes les seves conseqüències polítiques en l'un, i en l'altre a no tantes o no tant resoltament en l'aparència, el fet espiritual era idèntic, i aquest es l'essència que una ora o altra determina 'l fet exterior.

Avui com avui, en la Península ispanica, per sobre o per sota de les fronteres o no fronteres polítiques, s'hi troben tres famílies nacionals ben definides pel seu parlar : la galaico-portuguesa, la castellana i la catalana, que ocupa també les illes Balears: són l'Espanya atlàntica, l'Espanya central i l'Espanya mediterrània. Són tres zones geogràfiques, tres faixaes verticals i paral·leles de dalt a baix de la Península ispana. Qui del regoneixement d'aquest fet natural sabés i pogués arrencar tota una política peninsular, ben segur que donaria a Espanya la glòria i el benestar dels pobles que viuen en conformitat a la llei de la seva naturalesa.

Mentre això no es encara una realitat, i a fi que ho sigui, convé, doncs, que les tres nacions ispanes se coneixin i 's tractin íntimament : no pas per provar de dominar-se les unes a les altres o de fondre-s en una sola cosa híbrida, i per tant ímpotent i infèrtil, sinó, al contrari, per fer-se ben conscients de l'individualitat de cada una, educant-la, enfortint-la; per regoneixe-s mutuament les variades qualitats o defectes, i per enginyar-se a aprofitar-les o a suplir-les unes amb altres, formant així una franca

germanor sense recels i tota plena d'esperances.

Doncs bé: nosaltres, amb els portuguesos, gaire-bé no 'ns coneixem. I a fe que 'ns convé coneixe-ns, perquè som els de les dugues mars, i ben segur que 'ns en hem de dir moltes, de coses. Uns i altres tenim els dos grans camins del món per a Espanya, i els dos llenguatges tenen una profunda semblança de dolçura, amb la varietat que neix de les clares ones del Mediterrani per un costat, i de les més obscures i dilatades de l'Atlàntic per l'altre. Aquests aires de mar s'han de trobar per damunt de les seques planures castellanès i penetrar-les un xic de l'umida salabror, per fer un ambient general peninsular que sigui per tot-om més respirable que no 'u es ara. L'aire enrarit del desert central ha de fer que naturalment els dos vents de la mar s'hi precipitin i s'hi trobin, orejant tota la Península. Aquesta atracció, natural i benfactora, per damunt dels alts plans de Castella, sempre ha sigut pressentida, i sols circumstàncies istoriques, que avui semblen desaparèixer, han pogut contrariar-la.»

*

Agotada l'edició reduïda i luxosa del *Poesia & Prosa*, he cregut necessari reeditar aquell assaig d'antologia de poetes portuguesos, completant-lo degudament amb la reintegració de l'actual brillant novíssima generació poetica, que constitueix un cas d'excelsitut unic en l'istoria literaria de Portugal.

La present Antologia ateny solament les darres del vuit-cents i les primeries del segle actual.

Aquest criteri i aquesta tria m'obliguen a deixar injustament en l'oblit poetes tant estimables, entre els antics i els moderns, com el mestre Castilho, Herculano, Camillo, Thomaz Ribeiro, Guilherme Braga, Latino Coelho; els comtes de Casal Ribeiro i de Sabugosa; Couto Monteiro, Simões Dias; els vescomtes de Seabra, de Santa Monica i de São Boaventura; Luis de Magalhães; Coelho de Carvalho, de forta cultura elenica; Jaime Victor, Julio Dantas, Guimarães Fonseca; els caustics Guilherme d'Azevedo i Francisco Palha; el correctíssim Gonçalves Crespo, Gomes d'Amorim, Fernando Leal, Christovam Aires; el satíric João Penha; Antonio Feijó, el primer poeta parnassià portuguès; Accacio Antunes, Luiz Osorio, João Diniz, Freitas Costa, Eduardo Coimbra, José de Souza Monteiro, José Newton, Manuel Duarte d'Almeida, Custodio José Duarte; el magníficent D. João de Castro; Delfim Guimarães; Alberto Telles, Greenfield de Mello, Barros Seixas, Fernandes Costa; Albertina Paraizo, Angelina Vidal i l'exquisida Branca de Gonta Colaço; Fernando Caldeira; el mestre Bulhão Pato; Eduardo Vidal, Antonio de Serpa, Alberto Pimentel; João de Lemos i Joaquim d'Araujo, de forta personalitat; Luis de Campos, Mendes Leal, Teixeira Bastos, Narciso de Lacerda, Jaime de Seguiet, Pereira da Cunha, Pinheiro Chagas, Santos Valente, Xavier da Cunha, Sousa Viterbo; Theophilo Braga, el genial autor de l'epopeia moderna *A Visao dos Tempos*; Henrique Lopes de Mendonça, Xavier Cordeiro i altres.

Aquest esplet de poetes s'explica per existir a Portugal pocs omes de lletres els vint anys dels quals agin resistit la temptació de versejar, com una impe-

riosa necessitat del temperament elegiac, amorós i malenconiós de la raça.

La persistència poètica de la raça portuguesa es un fet remarcable, que s'observa al través de tota l'història lusa, a pesar de l'insistència desnacionalitzadora de l'esperit jesuític que ha criat l'estat d'ànima d'*apagada e vil tristesa*, segons camoneana expressió, lo qual el Dant nomena *viltà*.

Aquest substractum poètic ha dictat l'obra dels trovadors luso-gallecs, ha informat el tendrissim panteïsm franciscà en la llegenda de la Reina Santa, i ha cisellat les corrandes del rei D. Diniz, el primer gran poeta portuguès. Apareix, encara, el relleu subjectiu, ja inconfundible, de la sensibilitat portuguesa, en les cartes atribuïdes a Egas Moniz Coelho dirigides pel poeta a Violant; versos que «per florir necessiten espai i sol, dolor sincera i profunda amor». En la radiosa albada de la Renaixença portuguesa del segle XVI, Bernardim Ribeiro i Christovam Falcão són els últims ecos del lirisme trovadoresc, renovat pel neoplatonisme italià. I, abans que les fogueres de l'Inquisició destrueixin la llibertat de consciència, un genial joglar, mestre Gil Vicente, des dels propis palaus reials llença la seva riallada irreverent, de fortes sonoritats plebeies, que irrita la clerecia i la noblesa. En aquest moment de la seva vida col·lectiva, Portugal ha realitzat, enfront del món, la seva grandiosa obra de civilització: les descobertes atlàntiques. Camões, llavors, sorgeix

magníficament cantant l'eroïsmes dels lusíades. El sentiment religiós de l'occeà que travessa tota la vida nacional cristallitzà en la tradició popular florint el commogut romanç de la *Nau Catrineta*.

Arrabaçant al poble la seva festiva poesia, que li baraten per l'espectacle cruent dels autes de fe; vivint els poetes a les avant-cambres dels palaus i a les acadèmies; el geni de la raça minva i cau en aquella *apagada e vil tristesa* que sols podrà esborrar el renaixement poetic noucentista. En el segle XVII, Francisco Rodrigues Lobo encara sabrà escriure algunes frescals corrandes, Antonio Vieira farà una noble defensa dels esclaus, i el P. Manoel Bernardes (aquest Anatole France siscentista) contarà belles rondalles en prosa galana; però Bocage, el gran in-submís, la darrera ratxada del geni popular, se matarà, desconortat, en plena juvenesa, i sols un llibret compost de cinc cartes íntimes, escrites per una pobra noia de província, ensenyarà al segle frevol la gravitat de la passió de l'amor amb el seu sospir immortal : sor Mariana Alcoforado. Més endavant, en la seva trista cetla d'emigrat politic, el gran Almeida Garrett rememora 'ls vells contes i romanços que breçolaren la seva infantesa, i 's revela als seus ulls enlluernats la gran ànima poetica de Portugal, que manté, en mig de totes les amargors, el seu fons líric ancestral. I Camillo, la gran i tragica figura de Camillo, assadolla la seva ment calorosa amb el sentiment genuí, fet sang i fet esperit, en la més generosa glorificació del geni esmortuít de la raça. Després, la furienta escomesa de l'exotisme, i encara més l'anodinisme inculte uniformitzant la

literatura portuguesa en una estranya tonica orfena de matiços típics i genials, agullonant l'esforç de dues generacions fins al renaixement que ara s'esperta.

Manca, emperò, a Portugal, un equilibri segur entre la poesia i la filosofia. Els poetes portaran el corrent filosòfic (que es la consciència nacional formulada), i realitzaran el maridatge just del sentiment i del pensament, de l'entusiasme i del seny, que han de resucitar el geni de la raça.

Tendint l'Umanitat a les grans síntesis socials, polítiques, filosòfiques i artístiques, només els pobles que tinguin fortament accentuat el llur esperit característic se salvaran de l'amorfisme, de la sobreposició espiritual que els unifiqui o fongui amb el poble inventor, que se'ls farà seus a mena d'apèndix material. Per això la feina de les nacionalitats l'existència actual de les quals no sigui un banal episodi de l'història humana, ha de tendir a enfortir el llur espiritualisme, especialitzant-se fermament, i fent reviure les immortals genuïtats del llur peculiar geni nacional. Aquesta noble missió està encarregada als poetes, als artistes, als filòsops, que han d'inclinar cada vegada més l'ànima de les multituds cap a l'origen patriòtic nacional, despertant-li les seves característiques pròpies, definint-li la pròpia etnogenia, indispensables per a l'armonica diversitat humana i com a resultat del triomf de l'Esperit sobre la Matèria. La novella generació lusitana, a pesar de la reacció clàssica de les acadèmies i de la depriment disciplina universitària, camina cap a la gran síntesi que afirmarà el geni de la raça, seguint el moviment del

pensament umà que en la musica realitzà Wagner, en l'escultura Rodin, i en la pintura s'endevina ja per l'inquietut dolorosa dé les més atrevides teoritzacions. El retorn als orígens espirituals de la raça portuguesa té a Portugal cultors insignes. Teixeira de Pascoaes es el poeta del *Saudosismo*, dintre el qual, i seguint l'orbita fecunda de l'excels sentiment anyoradiç i religiós, giravolta magnífic tota la seva obra poetica. Ella traspua d'aquest inefable sentiment corpori que es la *saudade*, o sigui «la recordança d'alguna cosa amb desig d'ella», com diu Duarte Nunes de Leão, i que motiva les seves poesies. La *saudade* portuguesa es l'*anyorança*, l'*anyorament* català; i el *Saudosismo* ve a ser l'*Anyorantisme*.

«Sombra que no hi ha sol que la pugui desfer,
o astre que no fa, naixent, la llum del dia...
Dissort que no trasmuda en dolor qualque plaer,
o plaer que no muda la dolor en alegria:
veus-aquí l'Anyorament... llum eterna que il·lumina
la mar del nostre desconort...

.
Estimar es la part de la besada
que no besa, que plora...»

(Sempre, 1898.)

«Es sentiment, l'Anyorança, misteriós,
que lliga nostra vida a la vida passada,
i que fa retornar un roure macrobiós
a la fecunda llevor tot just plantada...

.
Tu ets l'Eternitat, la Perpetuació...

Per tu torna a ser aigua l'aigua que s'evapora;
de tota freda cendra ets la Resurrecció;
per tu la llum del sol torna a la seva aurora...»
(*Sempre*, 1902.)

«Maria ha d'apel·lar a Venus sa germana...
.....
S'ha de fondre i lligar en la mateixa llum
l'alegria de Flora i la Passió de Jesús...»
(*Jesus e Pan*, 1903.)

«Naus que porten al timó l'Anyorament...»
(*Para a Luz*, 1904.)

«Venus, en una boira etèria i vaporosa
va enlairar-se en la llum de tarda llagrimosa.
I cap al blau Olimp, com llagrima, ascendia
projectant en la terra l'ombra de Maria...
.....»
(*Vida Etherea*, 1906.)

«..... Jo sento, per encís,
trepig d'Anyorament, que a les estrelles,
a l'infinit, als nuvols s'encamina...
.....
Tristor de l'Infinit, de la Distància!
Santa tristesa còsmica de Déu!
Calma tristesa ideal d'Eternitat!
Tristor de l'Indecís, d'Iniciament!
De Vaguedat, de Postal

Jo prou que 't sento en mi, car també soc

indecisió, crepuscol i incertesa!
 Soc principi de vida i fi de vida;
 una alba i una posta, tot alora...

.

Oh Venus de l'Amor i l'Afflicció!
 Oh Venus de la Joia i la Tristesal!

.

Sombra del nostre cos i el nostre esprit!»

(*As Sombras*, 1907.)

«Venus, Maria o, millor, l'Anyorament...»

(*Senhora da Noite*, 1909.)

«Ets la Madona de l'Esperança nova,
 la Venus virginal del nou Amor!

.

Tu ets l'amor carnal que trascendeix
 per l'ala ja tocat de l'Esperit!

.

Tens als llavis el petó que 's plora,
 i l'infinida llagrima que 's besa
 als ulls...

Ets l'Estigma de la Raça, sa perfeta
 i limpida Senyal de Santedat..

.

Oh Anyorança! Oh Anyorança! Oh Verge-Mare,
 que sobre 'l sant terror de Portugal
 concebras, sens pecat original,
 el Crist de l'Esperança i la Bellesal

.

Verge de l'Anyorança : Gloria, Gracia,
Resplendor mistic de la nostra terra,
la seva Flô evangelica i divina.

En son ventre fecunde unificava-s
Mort i Vida, Eternitat i Temps,
Esperit adorat i Cos amant!

.

¿No té l'Anyorament el seu origen
remot en aquest Cel misteriós,
en aquest bell, trascendental Paisatge?
I el seu origen proxim i sensible
en l'ànima vident, profunda i mística,
d'aquest Poble de Mar i de Muntanya?...»

(*Maranos*, 1911.)

«Verge ideal ets de la Renaixença;
la Renaixença edenica i pregona;
la Renaixença universal de l'Esser
que, en tu, torna a la Forma primitiva,
armoniosa i sana, per criar
el nou amor diví, que ja reneix
i ja il·lumina, encar que vagament
els contorns ideals d'un altre món...»

(*Regresso ao Paraiso*, 1912.)

Entorn d'aquest renaixement de l'esperit poetic i religiós lusità que floreix en la *saudade*, s'hi afileren tots els joves i grans poetes actuals : Junqueiro, Eugenio de Castro, Antonio Corrêa d'Oliveira, Affonso Lopes-Vieira, Jaime Cortesão, Nunes Claro,

Mario Beirão, Silva Gaio, Augusto Casimiro, Antonio Patricio, Julio Brandão, Affonso Duarte... El *Saudosismo* té 'l seu filosop admirable en Leonardo Coimbra, amb la seva teoria del *Criacionismo*, segons el qual «el coneixement que l'ome té de les coses deriva, en part, de les propries coses i en part del nostre ser subjectiu. L'arbre que nosaltres veiem, per exemple, resulta, a l'ensem, de nosaltres propis i d'ell mateix : això es, la seva imatge es feta del nostre ser espiritual i del seu ser vegetal. I així tenim el coneixement de les coses compost dels mateixos elements que formen la *saudade* : esperit i materia». I aquest ressorgiment ve a ser l'albada d'un nou esclat de la civilització atlantica, la promesa de l'adveniment d'un supra-Camões, l'esperança que Portugal aportarà alguna cosa nova a l'umana civilització.

Les novissimes orientacions poetiques, a Portugal, tendeixen a l'enaltiment de l'esperit de la Raça lusitana. No 's cregui, emperò, que 'l *Saudosismo* constitueixi una teoria nova, original, no. En el fons es el mateix sentiment elegiac, idil·lic, amorós, que amara bellament tota la poesia portuguesa : així com la deù eterna de les emocions que fan bategar l'ànima poetica lusitana, o bé com el retorn a la genuinitat excelsa que ha produït els valors reals estetics que onoren magnificament la literatura de Portugal; retorn a la genuinitat que ha desarrelat tota mena d'exotismes i extravagancies, guiant per la mà a port segur l'esperit desorientat dels veritables poetes. La generació novella ha batejat amb l'escaient nom de *Saudosismo* la corrent genuïna, amorosa, idil·lica i elegiaca (potser massa elegiaca i

decadent) que encara en el passat segle enaltiren d'una manera immortal aquests poetes fundament portuguesos que foren Garrett, João de Deus e Antonio Nobre, i que floreix en l'obra colossal del novel·lista Camillo Castello Branco. Propriament dintre del *Saudosismo* hi caben tots els poetes portuguesos actuals i pretèrits que han cantat la veritat de la vida, animica i corporia, del poble portuguès. Però la poesia dels poetes d'avui, que concreta d'una manera admirable la patriotica organització de la «Renascença Portuguesa» es una poesia animica, sintetica, que espiritualitza les imatges de les coses terrenals, cercant-los l'enllà; massa espontania per esser simbolica, la metafisica instinctiva de la qual permet aproximar-la del bergsonisme pel seu dinamisme i mobilitat, però n difereix, com repara en Philéas Lebesgue, per la seva propria aspiració a creixer, a generar per l'Esperit un excés de potencia capaç d'afavorir el naixement messianic de qualsevol Déu. Arrancant del fet istoric i social de l'existencia de la nació, del poble-nacional, els poetes portuguesos refan en llurs cants la peculiar i somorta vida de l'esperit lusità, retrobant i reivindicant l'originalitat creadora del geni religiós, filosofic i artistic del seu poble. La característica espiritual de la raça lusa, la resum bellament el concepte d'aquesta paraula meravellosa : *saudade*, simbol excels de l'ànima patriotica, tal com ella es com a valor umà, sintesi de la vida animica i de la vida corporal, cor i esperit fosos en l'aroma d'un sentiment-corpori. La *saudade* es la paraula-sentiment que revela, en forma meravellosa, el sentit genuí elegiac de la raça portuguesa.

sentit que en la poesia, més que en cap altra manifestació estetica, floreix esplendidament. Per això en les arts plastiques, avui tant decadents a Portugal, només Soares dos Reis, en el seu *Desterrat* famós, va interpretar el sentit elegiac de l'emoció lusitana; en la pintura, Columbano en els seus quadros d'epoca, Carneiro en les seves figures transfigurades. En l'expressió musical, la *saudade* es el *fado*, el cant popular, la inefable corrandia lirica. En la tradició istorica, la *saudade* es el Sebastianisme, l'anel per l'adveniment messianic del *Desitjat*, el rei adolescent de la desfeta d'Alcacer-Kibir. Els poetes de la nova generació que volen retrobar el camí de la genuinitat estetica nacional, s'arredocen a l'entorn de la *saudade*, perquè aquesta 'ls mena dolçament cap al viarany elegiac, amorós, idil·lic, del qual s'avien desviat les passades generacions literaries empeses per les més dementades corrents d'estrangerisme.

Entre tots els pobles de la terra, solament el poble català pot sentir i commoure-s amb la *saudade* portuguesa, perquè 'ls catalans tenim l'*anyorament*, que es també, com la *saudade*, el geni de la raça, la flor meravellosa d'un estat subtilíssim de civilització, la forma expressiva, encara avui, dels nostres sentiments i de les nostres sensacions. Per això 'ls dos pobles de més íntima i espiritual germanor entre les gents llatines són el poble de Portugal i el poble de Catalunya, embolcallats dolçament per la mutual simpatia que s'envola de l'*anyorament* i de la *saudade*. Aquell genial vident i profeta, producte excels de la nostra raça, en Maragall, sentia aquesta frisança fraternal de catalans i portuguesos quan deia que,

al retrobar-se novament en el camí de la vida umana, «Portugal i Catalunya s'avien de dir moltes coses». Oh! sí, sí! Se n'han de dir moltes, de coses, aquests dos pobles que tenen *anyorament* i tenen *saudade*, que vol dir consciència de la llur personalitat i del llur destí, expressions meravelloses que intensifiquen màgicament, en la nimia extensió d'un mot suau, l'estat de la viva ànima col·lectiva, i això es prova d'un inusitat refinament de civilització; pobles que alien, sublimats, el paganisme arià amb el cristianisme semita en un estrany i bell dualisme espiritual fos en el gresol de la raça. «En el poble espanyol — diu Teixeira de Pascoaes — domina la sang semita que 'l féu ésser ferotgement espiritualista, violent i dramàtic. En el poble italià domina la sang ariana, que 'l va tornar exclusivament pagà. Vegi-s la fretura amb que 'ls seus artistes s'abraçaren a l'art greco-romana, tot-just els primers investigadors la descobriren. Els propis Pontífecs sentiren la veu de la llur sang domdar i vèncer la paraula de Crist. El maridatge que a Italia va esdevenir, d'alguna manera' entre 'l *Cristianisme adquirit* i el *Paganisme nat*, fou un maridatge fret, extern, sense aver-lo motivat l'amor veritable. Jesús era la moda, però Apol estava en la sang. Les Verges dels pintors del Renaixement són nimfes dels boscos sagrats enamorades de Pan. L'auriola divina que les envolta no es la llum de l'ànima : es la llum de l'alba. Tinc ben present a la memòria la Maria Magdalena de Rafael, que vaig veure, fa anys, en el Museu del Prado. Es una nimfa amb un crucifix obscur a les mans indiferents. Però 'l Poble Portuguès, criant la *saudade*, que es el Desig i la

Dolor, que es Venus i Maria, l'Esperit semita i el Cos arià, visqué el propi Renaixement, el qual trobà, en l'ànima de nostra Raça, la seva expressió vivent i espontània, la seva força, que, posant-la de nou en moviment, crearà una nova Civilització. L'esperit lusità obrirà en l'Istoria una nova Era. Sí : la *saudade* es la Renaixença viscuda per l'ànima d'un poble i no creada per l'artifici de les arts plastiques, com va ocorrer a Italia. La *saudade* es l'esperit lusità en la seva supervida, en el seu aspecte religiós. Ella conté una nova Religió, devallant del Paganisme i del Cristianisme. I nova Religió vol dir nova Art, nova Filosofia, un nou Estat, per tant. Vegeu la riquíssima deù inexplotada de vida nova que existeix en la nostra ànima inculta com la nostra terra, on tots hem d'anar a beure l'inspiració orientadora dels nostres actes, de les nostres idees i dels nostres somnis, ja sigui en el camp de l'Art, de la Filosofia, de la Religió, com en el camp politic.»

Veus-aquí l'alta orientació dels novells esperits poetics lusitans. I es ben cert que, mai com ara, tant assenyalada i nombrosa pleiada de poetes cantà, en aqueixa benaurada terra amarada de llum, al sò de la lira apolinia; i aquest cant no es el del cigne moribunde, sinó que es la melodia primaverenca l'ocult i misteriós preunci d'un renovellament de la raça portuguesa.

*

El poble de Catalunya, en la seva idiosincrasia especial, en la seva poesia, en la seva religió, en la seva

filosofia, en la seva política, en la seva art, resum també aquest estrany i bell maridatge del Paganisme que ens portaren les races arianes (grecs, romans, celtas, gots i normands) amb el Cristianisme cedaçat pel semitisme (fenicis, cartaginesos, jueus i arabs) D'aquest consorci espiritual va neixer el caracter català, original i creador, simbolitzat en l'*anyorament*. D'aquí ha nascut la rebel·lió religiosa d'alguns esperits catalans, no precisament per falta de fons religiós en la raça (que no arribà mai, per això, als exacerbaments místics i als extasis epiléptics de l'ascetisme flagellat dels castellans, que han immortalitzat Ribera, el Greco i Zurbaràn), sinó per la temença que en sofrís la llibertat espiritual del nostre poble, definida intuitivament dintre d'un rite poetic i senzill. En l'istoria dels eterodoxes catalans s'hi revela constant aquest esperit d'independencia religiosa; i apareix aduc en els més extremats apologistes místics, com Arnau de Vilanova, Felix d'Urgell, Lull, i modernament en un dels més profundes pensadors, producte genuí i genial de la raça, el poeta de l'*anyorament*, en Joan Maragall, del qual, el transcendent sentit d'espiritualitzada pagania, floreix com una flor eterna, umana, viva, optimista, emergint gemada del cor mateix del poble de Catalunya.

« — Viure, viure, viure sempre:
no voldria morir mai:
ser com roure que s'arrela
i obre la copa en l'espai.

.
— Arnau : que em duges al cel?

— El nostre cel es la terra.

.
Avui he sentit lo Diví
en el camp, en el vent i en les plantes,
i en la majestat de les pedres santes
que s'alcen en temple al mig del camí.

Avui he sentit que dura la vida
més enllà del cos i dels seus sentits...

.
La lluna i els estels brillen tant clà
en el blau infinit de la nit santa,
que l'ànima s'encanta
enllà...

.
En la partida de la Dòna ermosa
hi ha una estela de llum que 's va perdent.

El record de la Dòna ermosa
te fa trist i anyorat somniadô.
En el record de la Dòna ermosa
hi ha una forta i suau meditació.

.
...i sadollem el pit d'aire del cel
per cantar l'alegria de la terra...

.
(Visions & Cants, 1900.)

«Són tant bells els ulls al front
 quan hi brilla la mirada,
 fa tant bo de veure 'l món
 per l'ànima enamorada
 de clarors de tota mena
 i el moure-s de tot quant viu...

.

va ficar-se-li 'l sol a les entranyes...
 — Adeu, la casa meva i els que 'y son:
 jo prenyada de llum me 'n vaig pel món. —

.

— Jo vinc per acostâ el cel a la terra.

.

... que riu a lo que veu
 amb els ulls aclucats.»

(*Les Disperses*, 1904.)

«... que portes
 tu adintre 'ls ulls la primavera eterna.

.

Ets el cel blau, ets l'arbre verd,
 ets el meu sol.

.

Un vel blau tot penetrat
 d'una immensa suavitat.
 Oh celistia de l'abril,
 que serena m'has entrat
 en el sentit obert de bat a bat!

.

i el camp tot estrellat de noves flors.

.....
 Vigila, esperit, vigila,
 no perdís mai el teu nord:
 no t deixis dú a la tranquila
 aigua mansa de cap port.

.....
 sempre al mar, al gran mar noble;
 sempre, sempre mar endins.

.....
 no s'acaba el teu viatge,
 no s'acabarà mai més...»

(*Poesies*, 1905.)

«... on la flor de la muntanya
 perfumava 'l meu gran anyorament...

Aquell encantament de cap al tard...

me reprèn i 'm redona
 la tristesa feconda.

.....
 — El nostre cel es la terra:
 en la terra tinc l'arrel.

.....
 No 'y ha res com veure 'l soll
 Doncs tu treu-nos a la via
 de les coses corporals,
 bon amic, baldament sia
 per patir-hi tots els mals.»

(*Enllà*, 1906.)

«La mar, inquieta, com un pit sospira
en la platja reclosa i solitaria.

D'on pot venir l'inquietut de l'ona?

.
Pro aquesta l'he tinguda dintre 'ls ulls
i una eterna anyorança m'hi ha deixada.
Quan veig una aigua que reflecta 'l cel
tant clarament, i la verdor dels marges,
penso en son rostre, on tot lo món hi és
tant transparent que se 'n pot veure l'ànima.

.
Si 'l món ja es tant formós, Senyor, si 's mira
amb la pau vostra adintre de l'ull nostre,
què més ens podeu dà en una altra vida?

.
Deu-me en aquests sentits l'eterna pau
i no voldré més cel que aquest cel blau.

.
. jo, que voldria
aturâ a tants moments de cada dia
per fê-ls eterns adintre del meu cor!..

.
. . . Aquest món, sia com sia,
tant divers, tant extens, tant temporal;
aquesta terra amb tot lo que s'hi cria,
es ma patria, Senyor : i ¿no podria
esser també una patria celestial?

.
si heu fet les coses a mos ulls tant belles,
si heu fet mos ulls i mos sentits per elles,
per què aclucâ-ls cercant un altre com?

Si per mi com aquest no n'hi haurà cap!

.....
Sia-m la mort una major naixença!

(*Seqüències*, 1911.)

L'*Anyorament* es una nova Religió.

Aquest particularisme espiritual català que s'enclou en el concepte d'*anyorament*, s'infiltra en tota la poesia d'Auzias March, en tota la filosofia luliana, acompanya les grans gestes istoriques dels nostres reis, vetlla en nostres institucions juridiques, presideix la Revolta del 1640, i s'adorm amb l'atuïment dels catalans i l'esclavatge de Catalunya. En aquest camí embroçat de l'ànima catalana, però existent encara, hi ha la nostra Renaixença: fent que guspi-regi l'esperit genuí en els omens representatius de la raça; fent que el nostre estat juridic s'emmiralli en el caracter institucional propi; fent que l'idioma s'adestri, ennobleixi i escampi; fent que la política repregui la via ascensional dels destins mediterranis; refent l'amor dels omens de Catalunya per la mare-terra; criant una democracia religiosa i rural, una democracia que donarà la seva flor original i eterna sota l'invocació de Pan i de Jesús; espolsant-se aquesta actual religió desnacionalitzadora per la seva catolicitat i sotsmissió a Roma, caotica pel seu tancat dogmatisme, lamentable pel seu menyspreu de la vida terrenal. El dia que aquesta planta rara, unica, que es l'*anyorament*, tregui florida; el dia que d'una ansia torturadora i torturada n'esdevingui un veritable estat de civilització; Catalunya aurà reprès el seu camí de llibertat, i no serà, pel món, un

llunyà episodi istoric, sinó un valor actual i umà, digne de tots els respectes i de totes les admiracions. Tot això es la reconstrucció espiritual del nostre poble, obra de poetes.

Perquè existeix una ànima catalana, digui lo que vulgui aquesta gent amorfa, entristida, esceptica, cossos erratics que cerquen l'esperit absent que 'ls vivifiqui, omes fets de carn morta, obscurs apaga-estels, veritables fantasmes que s'oposen a la palpitant realitat de la nostra carn viva i esperitualitzada per l'encès patriotisme, pobres i cansats penells que giravolten a l'envit de les més antitetiques corrents d'influencia castellana, francesa o germanica, com l'arbre bord, neulit, que no dóna fruit ni ombra al vianant que passa... Aquesta ànima es l'*anyorament*, que 'ns empeny a retrobar-nos en l'ànima de la patria, a sentir el contacte espiritual i aduc físic amb l'ànima de la patria. Veus-aquí 'l nostre estat de consciencia per arribar a esser un valor positiu social i umà. El poble de Catalunya té un exaltament espiritual religiós, dóna un culte resplendent i intim a la vida animica; però ensems aima la vida de la terra. Mireu les nostres festes i els nostres cants: els romiatges i aplecs a les ermites, els goigs i els costums rituals, les caramelles, el Corpus, els Jòcs Florals, els pessebres, els ballets, la sardana, l'amor a les flors i el culte a la Naturalesa, les fontades, els orfeons, l'intel·ligent especialització de les industries, l'orgull de la llar confortable i embellida, el *folk-lore* riquíssim que té moments com el del comte Arnau, veritable sintesi poetica de la raça; l'opulencia del lexic popular, que s'enjoia amb expressions sotils i re-

finades tant propries i intraduïbles, pel llur pregon sentit anímic, com *anyorament*, *plany*, *solitud*, *celistia*, *esplai*, *basarda*, *esgarrijança*, *festejar*, *esglai*, *cap-altard*, *jollia*, *claror*, *esguard*, *neguit*, *frisança*, *goja*, *pregonesa*, *plant*, *enllà*, *daler*, *sentir*, *boira*, i cent altres bellíssims conceptes que 'ls catalans prodiguen, fruit de la llur opulenta collita espiritual. L'*anyorament* es aquest blau incomparable del nostre cel, de la nostra mar; es l'emboirament de somni de les nostres muntanyes; es el verd serè dels nostres boscos, la roentor fecunda del nostre sol, la serena i metafísica formosura del nostre clar-de-lluna; es «la verda alegria del terror» fosa «amb l'alegria de l'ànima religiosa després d'orar»; es, en una paraula, el retorn a lo genuí amb l'esguard fixe en l'esdevenidor. I aquesta fretura per la genuïtat constitueix tot el valor poètic i umà de la nostra obra, lo qual la farà immortal!

*

Sí : aquest pregon sentit de l'ànima catalana es l'*anyorament*.

L'*anyorament* es la filosofia, la religió, l'amor, la poesia, la política, el patriotisme, l'art del poble de Catalunya. L'*anyorament* es un estat anímic col·lectiu, com una gran síntesi de la raça; es un tot produït per la suma incommensurable dels sentiments individuals. L'*anyorament* trobarà 'l seu filòsof en aquell alt esperit que encarni la més excelsa espiritualització de la vida, que enliri 'l seny i el sentiment en un suprem consorci amb la virior física de la raça. L'*anyorament* trobarà 'l seu sacerdot en el

mener de les multituds espiritualistes que s' fongui amb elles com la rosada, empès per l'apostolat de Crist i la suavitat de Poverel·lo d'Assís quan cantava la naturalesa, obra de Déu, rodejat de bandades d'aucells amansits per la paraula santa, realitzant-se, així, en la col·lectivitat, per obra i gràcia de l'exaltament de l'exemple, la tasca laboriosa i lenta de la cataquesi individual; i les doctrines del qual agermanin noblement les llobregues solucions científiques, els manaments rectilinis del seny, de la raó, del fret just, amb les amorosides sentimentalitats i normes cristianes i l'intens culte, ensems místic, sensual i pagà, de la Natura. L'*anyorament* trobarà el seu poeta en aquell que canti la vida de la raça, original i criadora d'un alt criteri religiós i filosòfic, vivint per l'esperit, que sublima les gents umanes, i no per la matèria, que enfebleix els pobles; el poeta que interpreti lo que té de més íntim i inconfundible l'ànima i la terra catalana en la seva gloriosa síntesi de civilització mediterrània. L'*anyorament* trobarà el seu patriota, el seu polític, en aquell ferm disciplinador que sapiga ajuntar, que sapiga reprendre el moment de la solució de continuïtat històrica nacional i l'afegeixi, esborrant el fatal lapse de segles d'atuitment i de barbaria espiritual, amb el moment futur de llibertat, en un gest de reincorporació de la pàtria catalana renovelladora en l'Umanitat, que tramonta les més grans inquietuts de l'avenir, fonent la «tradició de llum», com diu bellament l'Alomar, amb la llum de l'esdevenidor transfigurada, prolífica i renovadora; esborrant les ermes planures de tenebres que han encegat l'eroic esperit de la raça, tant

desvetllat altra ora. L'*anyorament* trobarà 'l seu artista en aquell cisellador que creï del marbre barroer i inexpressiu la figura representativa del geni català, l'Esfinx de la raça, insuflant-li, com un nou i més sublimat moment del genesi umà, l'*anyorament* religiós i metafísic vestit per la línia suavíssima i pura d'un grec : tal com si 'l braç de l'artista s'immaterialitzés i fos com un raig de llum de la seva ànima movent el cisell (que es una flama!), buidant el marbre (que es esperit-corpori) i fent sorgir el miracle d'un ser més perfet que l'ome...

L'*Anyorantisme* té avui a Catalunya sectaris inconscients. L'*Anyorantisme*, que es la disciplina espiritual de la raça, emergeix imperceptiblement ací i allà, en tanteigs incompresos, indefinits, inquietos, però que un dia o altre prendran carn de civilització i 's formularan triomfalment. Aquesta inquietut, que es l'actual característica nostra; aquest constant teixir i desteixir, voler i doldre, plorar i riure, atenyir el cel amb les mans o enfondrar-se a l'abim del desconort; aquest flux i refluix de la tradició al futurisme, del sentiment a la raó, de la religió a l'ateisme... tot aquest món de frisances, d'inquietuts, d'excelsituts i agonies... es l'*anyorament*, es l'anel informulat de la raça, encara agrillonat per la materia morta, però que sent com li neixen les ales de l'esperit; i, si avui el feble aleteig no pot enlairar la carn pesanta, el dia que la multitud catalana s'agi després del nolit feixuc de la seva materialitat xorca, l'esperit de la raça remuntarà 'l vol triomfal com l'aliga superba, arran del sol, frec a frec de la Vida eterna!

RIBERA i ROVIRA

ALMEIDA GARRETT

(1799-1854)

EL CEGO

— Obre bé la porta, que, pobre de mi,
vinc ferit, Agneta, retut del camí.

— Si ferit us vèiem, farieu patí:
aneu's-en, aneu's-en per altre camí.

— Ail obre-m la porta, que, pobre de mi,
arribo ben cego i no veig el camí.

— Porta ni porteta no 'us puc pas obrí:
si arribeu ben cego, seguiu mal camí.

— Ai del pobre cegol... Ai, pobre de mi,
demanant almoïna, cantant pel camí!

— Mare, mare meva : veniu a senti
com el ceguet canta, perdut pel camí!

— Si canta i demana, dóna-li pa i vi
i que 'l pobre cego faci 'l seu camí.

— Vostre pa 'us retorno, no 'm plau vostre vi:
vui sols que l'Agneta m'ensenyi 'l camí.

— Pren el fus, Agneta : omple-l bé de lli
acompanya 'l cego : posa-l en camí.

— Ja he filat la tasca : s'ha acabat el lli.
Adeusiau, cego : ja teniu camí.

— No 'm deixis, Agneta : vine sempre amb mi.
Soc un pobre cego : no veig el camí.

— Ail enretireu-vos, que arriben per'qui
cavallers nombrosos que omplen el camí.

— Cavallers arriben? Deixem-los vení:
temps ha 'ls esperava per aquest camí.

La cavalleria va aturar-se allí:
el cego, el meu cego, ja veia 'l camí.
A cavall se 'n munta : ja m'hi puja a mi.
Se m'emporta un cego... i veig el camí!

JOAO DE DEUS

(1830-1896)

DESCALÇA!

Per què al veure-t mon cor pateix turment
i en pur amor sospira,
raig crepusclar del sol que neix a Orient,
de llantia que espira?
Que ermosos tens els peus! Que es encisera
la corba del teu pit!
Oh, si fos ton aimant... dolça quimeral...
i mon cor el teu llit!
Que perles precioses descobreix
el teu roig i umit llavil
I, verge, al fer-te pobra, regoneix
com Déu fou just i savil
No tens velluts per recolzar ta imatge,
ta angelical figura;
més, quan el cel es bell, quan el paisatge
el sol i la natura?
Quan nèt de boires, nu, fonent nevades,
fent vibrar les boixeres.
Tu portes sols faldilles esquinçades,
curtetes i lleugeres.
La robeta, del cos desarrugada,
la perfecció 't cobreix...

Ets la rosa que, amb flors enramellada,
s'amaga i desmereix.
Què 't falta, doncs? què 't falta? Què desitges?
Tos prec's auré compresos?
Oh! Si jo fos el marbre que trepitges...
te calçava de besos!

ANTHERO DE QUENTAL

(1842-1891)

EL COR

Ocupant les dues cambres
separades que hi ha al oor,
viuen Plaer i Dolor.

Quan el Plaer en sa cambra
desperta, ple de xardor,
llavors s'adorm el Dolor.

Vigila, Plaer, vigila,
riu i juga sens cridar,
que 'l Dolò 's pot despertar.

MENTRE ALTRES LLUITEN

Si empunyés jo l'espasa dels valents!
Si m'empenyés l'acció, desvariçjat,
per aquests camps aön la Mort i el Fat
la llei fan als reis tremols i a les gents!

Respirarien mos pulmons contents
l'aire de foc del circ en sang regat...
o cauria radiant, amortallat
amb la llum blava dels coltells lluent!

Ja no veuria destrià-s l'aurora
dels meus inútils anys, en sense una ora
viure mai més de somnis i inquietut!

Ni veuria en les meves mans piadoses
desfullar-se les roses llangoroses
de la meva infecunda joventut!

HOMO

Ningú coneix ma vida extraordinària,
astres del cel, arbres de la devesa;
mai ningú ha endevinat, ni ha mai compresa,
ningú, ni 'l meu secret ni ma pregària.

Ningú sab dir qui soc. No s'ha mudada
cap cosa en deu mil anys d'exiliat:
la roca 'm veu i el mar esvalotat,
i 'm contempla la llum quan romp l'albada.

Soc un part de la terra, monstruós;
de l'umus primitiu i tenebrós
generació casual, que tot es ú.

Mixte xorc de tenebres i de brill,
soc potser Satanàs; potser soc fill
bordissenc de Jeová; potser ningú...

ANTONIO NOBRE

(1867-1900)

Oh, benvolguts! Oh sants llimoners!
Oh bons i candis patroners!
Sants de la meva fonda devoció!
Pares albers! Oh castanyers!
Ja n'hi ha prou, de llibres i de llibrers!
Ja n'estic tip, de civilització!

Pregueu per mi, germanetes austeres!
Pregueu per mi, obscures oliveres
de Coimbra, a Sant Anton de l'Olival:
feu-me, com jo era abans, senzill tal com voldria.
Sol de juny : fes cendres la meva llibreria;
deixa-m la *Biblia*, Anthero... i el reste tant se
vall

Pel mar de la Vida, tant plena de dolor,
hi ha més monstres, deien en l'antigor,
que en les aigües del veritable mar:
què 'n penseu d'això, omes d'aquest món trist,
oh navegants d'aquesta mar de Crist,
eròis que tantes coses tindrieu per contar?

Ploreu per mi, ploreu, oh plany dels salzers!
De l'amargura ja he apurat els calzers!

Laments, al clar-de-lluna, dels pinars!
I vosaltres, ombres de les figueres,
ploreu! ploureu flors d'ametllê enciseres!
ploreu també, verosos canyiçars!

I, finalment, quan cansat de patir
un dia jo 'm pugui adormir
allà on hi ha més pau que en un convent,
amortal·leu-me, fulles de la tardô;
Ai! no 'm deixeu pas en l'abandó!
Ploreu, xiprers, balancejats pel vent!...

CESARIO VERDE

(1855-1886)

CONTRARIETATS

Jo avui estic cruel, frenetic, exigent:
els llibres més xirois me cauen de les mans.
No sé que, cigarrets, n'agués fumat mai tants
consecutivament.

Tinc mal-de-cap i tinc rabietes rampelludes:
quina depravació en els usos i costums!
Aimo, insensat, els acids, els verinosos fums
i les fulles agudes.

M'assec al meu despaig. Allà al davant hi viu
una infeliça magra que té 'ls pulmons dolents:
s'ofega i se li han mort els més llunyans parents...
Planxa pel senyoriu.

Pobre esquelet blanconi en mig de roba blanca!
Tant grogal El metge 'n fuig : l'ofèn tanta des-
gracia.

Va feta un escarraç i deu a la farmacial
Si fins el pa li mancal

L'obstacle 'ns estimula i ens fa tornar perversos:
jo ara 'm sento, ple de rabies sense fi,

degut a que un diari va recusar-me af
un folletó de versos.

Quin mal umor! Vaig rompre una epopeia morta
al fons del meu calaix. Què guanyen els que
saben?

Més d'una redacció de les que tot ho alaben
a mi 'm barra la porta.

La crítica segons el metode de Taine
l'ignoren. He apilat, calant-hi foc, perdent-se,
moltíssim paperam inedit. Oh! la premsa
no val el meu desdeny.

Amb rares excepcions mereix-me un epigrama.
Es mitja nit i plou. Van carré avall, morint-se,
les caramelles... Es el poble divertint-se
amb fang a mitja cama.

Els meus poemes mai s'han fet pels milionaris:
amb amics sols he estat deferent, i amb artistes.
Independent! Per 'xò a mi 'ls periodistes
me tanquen els diaris,

de por que 'l subscriptor ingenu 'ls abandone
per publicar d'aquests o bé d'aquells autors.
L'Art? Oh! no 'ls hi convé : ells saben que 'ls
lectors
s'estimen més Zaccone.

Qualsevol prosador gaudeix fama, té posa,
guanya diners i 's fa la seva coterie;
i, en bona fe, no hi ha cosa que 'm pesi a mi
com la d'escriure prosa.

Comprenc que es, l'adular, de sentiments mes-
quins:

jo parlo rarament amb nostres literats,
i 'm plau originals escriure i mesurats
els meus alexandrins...

La tísica, què fa? Tancada, el fogó encès:
la combustió del cok la pot matà, infeliç!
Potser un enrariment ja li umiteja 'l pis
i ella tal com si res!

Viu de tè i pa torrat, que es com morir-s de gana
S'acaba... Prò perxò, cap-al-tard, debilment,
la sento tra'lejar una cançó planyent
d'opereta alemana.

Perfetament. Tranquil resto com de costum.
¿Qui sab, més endavant, si, ric i en altres climes,
rellegiré commòs eixes antigues rimes
impreses en volum?

Conec dintre les lletres un camp de maniobres:
se fa ús del reclam, l'intriga, l'eco-*blague*...
¿No hi ha algun editor que, atret pel meu verb,
pagui
totes les meves obres?

Ja estic millor : ja estic tranquil. La veïneta
s'aurà ficat al llit sense sopar. Es lletja...
Encara planxa! Veig llum per una escletxa.
Quin món, quin món! Pobretal

AFFONSO DUARTE

PSALMS AL SOL

Déu i Senyor amantíssim de l'Altura,
patriarca dels Astres; criador
de la grandor dels Mons; fontana pura
de Bellesa immortal; germà-senyor
dels umils i enemic de l'Ombra eterna;
profunde esguard que esbrina i que desferra:

beneïda la llum que 'ns enlluerna,
daura i canta les noces de la Terra.

Déu criador dels arbres i dels fruits
dels terrers tendres al conreu propicis:
perquè 'ls Omes recullin bons produïts
accepta, oh Soll, els meus alts sacrificis.

Oh sempre igual en gracia i en bondat
que inundes d'or les gents, la vall, la serra,
per ensinestrâ als Omes l'igualtat
que tots ploren damunt la mare-terral

Reb en les teves mans aquests meus versos
fets amb regust de llàgrimes plorades
pels que llauren de sol a sol immersos
en la feina de relles i d'aixades.

Promès dels cels i gentil Déu perfectel
Oh gents! veieu el Soll I après banyeu-vos
en llur Font de Bellesa, en el respecte
de sa força : bracers del Món, aimeu-vos!

Sigueu bells, sigueu forts sols per l'Amor
del Sol, germans del Sol, i desde nois
sereu plens de sa gracia i resplendor,
Omes de Déu, després, raça d'Eròis.

RUIXIM

Diu la gent d'aixada:
— Llevor ben nascuda
deu ser ben regada.
Pluja ben ploguda
es oració resada.

I jo dic així:
— Es l'anâ i vení
de l'Amor a mi.
Són els ditets d'ella
pluges a cantar:
truquen la portella,
vaig a festejar.

Pastoret joliu,
diu a les cabrelles:
— Déu ens dó pastiu
en prades novelles:
la pluja fa 'l prat,
el prat fa 'l ramat
i el ramat la llet

per curâ 'ls malalts, i encara
pels orfenets sense marel

AFFONSO LOPES VIEIRA

CANÇÓ DEL LLI

Lli fresc i florint,
sagrada flor per nostre amor obrint,
virtuosa flor,
creix i floreix en la pau del Senyor!

Filat seras
i blanc com la teva ànima restaras.
Blanc o groguenc,
d'olor d'encens!

I 't filaran
mans dels umils que en pau treballaran...
La llar encesa
canta i fumeja.

Filat seras
i als despullats pobríssims vestiras.
El lli dels Nus
es sol, es llum!

Filat seras
i amb ta frescor les llagues goriras.
Santa frescor,
consolació!

Filat seras
i en riàller mancal te tornarás.
Nuviäls caixes
plenes de gracies!

Filat seras
i en llençols de nuviatge 't tornarás.
Besos d'amor
dels aimadors!...

Filat seras
i a la falda de nuvies somniarás.
Nuvies ditxoses!
Blanc lli de roses...

Filat seras
i pels morts de mortalla serviras.
Estam o lli
pel Paradís.

Filat seras
i millor que les roses flairaras.
Tot perfumat!
Flaira a rentat...

Filat seras
i als que volen almoina enriquiras.
Lli blanquinós
del pobriçó.

Filat seras
i beneït per Déu sempre seras!
Flor de l'Amor,
onesta flor per nostre amor obrint...

Lli fresc i florint,
creix i floreix en la pau del Senyor!...

DANÇA DEL VENT

«Cruel vento, cruel vento,
ahl, roubador maiorall»

Romancer.

El vent es bon ballador,
balla, balla, balla i xiula,
balla, balla, es remolina,
i tot balla al seu entorn!

I a les flors, els diu, rondant:
— Val Balleu amb mi, rabent!
I elles, corbes, pantejant,
comencen, febles, ballant,
les llurs fulles desfullant,
una 's marceix, cau morent,
i el vent les deixa, xiulant:
— Bon vent!

El vent es bon ballador,
balla, balla, balla i xiula,
balla, balla, es remolina,
i tot balla al seu entorn!

Diu a les altes brancades:
— Val Balleu amb mi, rabent!
I elles, mal aparellades,
ballen tot despentinades,
ballen amb ell, espantades,
i cansades, sospirant,
i el vent les deixa, xiulant:
— Bon vent!

El vent es bon ballador,
balla, balla, balla i xiula,
balla, balla, es remolina,
i tot balla al seu entorn!

Diu a les fulles caigudes:
— Val Balleu amb mi, rabent!
Del sol quiet remogudes,
les fulles que ell ha enlairades,
pobres velles arrugades
decandint com un lament,
ballen boges i plorant,
i el vent les deixa, xiulant:
— Bon vent!

El vent es bon ballador,
balla, balla, balla i xiula,
balla, balla, es remolina,
i tot balla al seu entorn!

I a les ones que rodolen
diu : — Balleu amb mi, rabent!
I les ones s'ageganten
i en llurs braços nus l'aguanten,
i ressonen,
i la cabellera escampen
pels dits del vent, fluctuant,
i el vent les deixa, xiulant:
— Bon vent!

El vent es bon ballador,
balla, balla, balla i xiula,
balla, balla, es remolina
i tot balla al seu entorn!

I a la pluja diu, caient:

— Val Balleu amb mi, rabent!
 I, en el seu, llur cos fonent,
 petonejant-la, sentint
 que ella l'abraça somrient
 i 's desmaia al bes furient
 i 's desfà regalimant,
 i el vent la deixa, xiulant:
 — Bon vent!

ELS CABELLS D'AGNÈS

«Deus, e o seu espantoso Juizo...»

Testament de D. Pere I.

A mans de D. Joan VI va a parâ, un dia,
 de les trenes d'Agnès un bocí d'or,
 d'aquest benvolgut tresor
 rossenc, que al Sol d'altra ora refulgia.

Guspises de llum fina i arribada
 del silenci de tomba endormiscada
 (com fils de mel daurada
 o raigs del sol ardent),
 que amb llur viva claror, tant resplendent,
 de dins l'avien tota il·luminada!
 Els pren, curios, el rei amb grollers dits,
 i a mirâ-ls se prepara...
 Els cabells d'or on s'hi posà suara
 boca amorosa,
 boca freturosa
 de besos i neguits...

Mes veus-aquí que 'l vent arrenca aquells
 rinxols, airadament, amb gest aeri,

de mans del reil...

— Mercès, vent de misteril

Ningú 'ls ha vist mai més, els seus cabells.

AMORS DE SANT FRANCESC D'ASSÍS

L'AIGUA

Quan en l'aigua pura i freda
d'un rierany que cantava
banyava les mans i el rostre,
sempre, sempre 'l Sant cuidava
de que l'aigua que corria
no s'enterbolís gaire!

ANTONIO CORREA D'OLIVEIRA

TEMPTACIÓ D'AMOR

ELS NUVIS

Ell:

— Com un cristall, que es ja la terra excelsa,
el teu cos, amor meu, es una llantia
de carn tantes vegades sublimada
que s'hi translua per ella la teva ànima,
dant a l'ombra sa imatge lluminosa...

Amor, amor : la divinal istoria
de ta natura celica vull dir-la
amb paraules umanes (no reparis
en les ombres dels mots, fixa-t apenes
en l'idea qual llum cria les ombres):

Al principi de tot, de que 'ls mons fossin,
abans del ser : què fóra Déu? Inert
Pensament, Infinit i Eternitat,
on existia en sí i per sí mateix,
fóra de tota vida, espai i temps.

Déu era 'l Sò, encara no paraula;
Intel·ligencia, mes no lo intel·ligible;
Déu era l'Aigua, mes no la set, encara;
era l'Amor, més no era amat, ni amant...

Ell era l'Infinit, l'Eternitat
per sí mateix i en sí mateix; i així,

en sí cercava-s sens trobar-s'hi mai,
preguntava-s en sí sense respondre-s!

i ja Déu (com un cos agrillonat
per dolorosa inercia i desitjant
natural moviment) preocupava-s
i dolia-s en son espasme etern,
en son esteril extasi infinit:

pel Dolor despertà-s son Pensament,
movent-se en les onades d'un desig...
El Desig! El Desig, que es el gest viu,
el primer moviment en que una idea
o bé un amor se torna realitat.

Increat, il·limitat, indefinit:
què desitjava, Déu? Doncs limitar-se
per definir-se i viure-s, i, d'est modo,
ser vida viva, activa i criadora.

Pur amor ideal i metafísic,
volgué encarnar, i sigué amat i amant;
essent Aigua, ser set i assedegar-se;
essent Verb, ser paraula que s'expressa.

Déu concentrà son pensament; i, alora,
la faç de l'infinit s'afiganyava
i eixia una expressió en la nebulosa,
la primera i finita rodonesa,
el primer Foc, encara sense flames,
emprò ja cos de Déu.

Son pensament
(pura essència de Llum i d'Armonia
pels espais esplaiada sens cap fita,
aon res, al principi, limitant-la,

contradeia la seva llibertat),
son Pensament, empresonat des d'ara
dintre la carn del món, se transmudava
en energia, en voluntat, en ànima,
així com un oreig vagabond, timid,
despertant-se en la mar contra una vela
i en ella esdevenint esforç i rumbe...

El Pensament de Déu en sí portava
l'immortal i suprema consciència
d'Amor, de llibertat i de bellesa.
Ell inspirava 'l món boi guerrejant-li
la llur pesada carn escarcellera;
i Déu, així, sofria la propria obra:
en Déu el mateix Déu martiritzava-s;
i, en son anel actiu de retrobar-se
en més perfeta sintesi de vida,
d'unes Formes refent-se en altres Formes,
d'un món en mons novells va generar-se.

I d'aquests mons, que entre ells se mutuaven
domini, parentiu i simpatia,
sorgiren, ordenades per l'afecte,
les amoroses Lleis per què 's regeixen:
les llurs novelles i altes giravoltes,
que la foscô esquinsaven en durs angles
de moviment i llum, de mica en mica
s'anaren reduint en la suavissima
corba astral llangorosa de llurs orbites...

I, en fi, en l'immensitat, entre miriades
d'altres pensatius astres formidables,
ja la Terra sorgia i rodolava
tant petiteta, airosa, alegre i timida
com cerva jove en mig d'una ramada
de monstruoses feres primitives.

I deia-s Déu, des de la Terra verda:

«— Aquí, en la dolça Terra, só bellesa,
i soc Amor i só abundor fecunda.

Aquí, molt més que mai, jo m'hi concentro
i m'hi revelo en vida palpitant.

En la Terra só espai armoniós,
i só 'l bell temps joliu que matineja,
i só aigua del mar, i riu, i font;
só arrel i só verdor, só flor i fruita.

Só cor enfellonit que ja afalaga;
udol de veu que encara res afirma
mes ja respon i crida i ja pregunta.

I, per l'Amor, só gracia de l'esprit:
ja no só instint tant sols i impuls carnal;
car si les feres, quan el zel les dompta,
es per la força bruta que triomfen
dels salvatgins rivals i a les femelles
subjecten amb luxuria al seu desvari,
les aus (que a més del cos tenen alades
llurs ànimes petites igualment),
es ja amb el sentiment i melodia,
es amb art amantíssima i constant
que festegen l'aucella enamorada...
Mes tinc fretural

Què desitjo, encara?

Ah! Que, en llur Corba universal, les vides
puguin cloure-s en mi, de mi sortint-ne;
i així ma divinal activitat,
irradiant de mi i circulant,
retorni a mi infinita, eternament.

Mes la Corba ideal, com la puc cloure?

Criant una altra vida que resumi
en l'armonia i perfecció del cos,
i en la suprema síntesi de l'ànima,
la terra astral que só : tal com la terra
resum el sol, i el sol uns altres mons,
i els mons tot l'univers; i en l'univers
jo m'hi resumo, propiament, en vivid
Pensament, Infinit i Eternitat.

Que jo crii altra vida, sublimant-la:
els Omes. I que 'ls Omes, pel llur torn,
vivint i meditant i coneixent-se,
acabin per concebre-m en llurs ànimes.

I, ja criats per mi i concebint-me
i jo criant-me en ells, que al fi 's retrobin
Omes i Déu en cert, etern i mutu
pensament fecundant aon s'igualin,
on se retribueixin i unifiquin.

Criant-me segons vol la progressiva
i cada cop més ampla i més perfeta
concepció de bondat i de bellesa,
que irradii vers mi, del Pensament
dels Omes l'eternal cosmica vida
que 's resum i que polsa en les llurs ànimes.

De la vida, la vida surgi : fongui-s
en Cercle unic del Pensament la corba,
i Déu retorni a Déu, perpetuament...»

Oh amor meu, amor meu! Ara recordo
les paraules parlades que s'esboiren
en miratge llunyana, en fum, en cendres.

Amor! Quin es l'exccepcional efluvi
que 's vessa dels teus ulls i que pertorba
les ombres que 's retorcen i sospiren,
emportant-se-men l'ànima en ratxada
de foc, ona translucida de somni?

I tinc una Visió...

Què veig? La Vida
assemblant-se a una mina tenebrosa
perduda en les entranyes insondables
de l'eternitat fosca i l'infinit
i d'aon Déu, el seu miner, arrenca,
entre 'l cosmic polsim de les boirades,
el tumulte dels astres que flamegen,
móns sonors i ruents...

I Déu braceja
en llur feinada eterna : eternament,
com el neguit d'un mar soturn i fondo,
pels espais rodolant, com d'eco en eco,
retruny tot l'univers...

Oh! meravella:
eternament? No, no; que es la primera
vegada, oh amor meu, en que diria-s
que Déu reposa en un silenci eteri.

¿No sents... (fixat-hi, amor)... no sents com
passa
pel teu entorn, vingut del cel profunde,
un aire de misteri que convida
al mistic i serè repòs d'un extasi?

Doncs què volia Déu? Cristall de vida
que resumís en sí, ben sublimada
en bellesa suprema i perfetissima,
de l'univers les escampades vides.

I Déu te veu, amor, com jo 't veig ara,
tota sublim i excelsa en cos i ànima.

I 't regoneix, i 't lloa i 't consagra
com el repòs i el fi de la seva Obra...

Amor meu, amor meu ¿no veus entorn
de tu que s'esponcellen les estrelles
com si fossin els petals blancs d'un lliri
que rompen de les vores del seu calzer?

Tu ets, oh meu amor, el gra fecunde
de la llevor en que 's resum el lliri
i del qual, quan un dia se desfulli,
brollaran més florides noves vides...

Rosa de Foc etern, es Rosa esplendida
la Creació, tot just apuncellada,
amor meu, per a que puguis florir-hi,
tu que ets llur Calzer i ets ensem l'Aroma,
granet de Llum divina i fecundanta
aon ella 's resum en la més plena
essencia de bondat i de bellesa.

Rosa es la Creació : una ratxada
del vent fret de la mort pot desfullar-la,
escampant pels espais, d'en una en una,
les estrelles sens brill, tal com els petals
de la rosa que la tardor mustiga.

Un vent mortal podria desfullar-la,
que, en la fredor i en el silenci eteri,
de tu, amor meu, renaixeria un altre
més sublim univers que aquest món d'ara,
molt més ple de bellesa, i d'armonia
molt més ple de pietat i de dolçura,

de llum, de sentiment i de justícia;
car llavors naixeria, no com suara
del Pensament de Déu, trist i profund
i auster, fort, dolorós, que naixeria
del somriure diví, tant clar i ingenu,
de ton Anima senzilla i femenina...

Ella:

— Oh! i que ets bell, i que ets bo, i que ets generós!
Quina grandesa dóns i brill etern
a l'umil transitoria umanitat!...

Oh amat! Oh amat! Oh amat! Jo só com l'eura
que s'arrocega fins que troba l'Arbre
on estreny els seus braços, que afalaguen.
A l'altura d'esprit en que m'enlaïres,
jo sento més que mai, i agora aimo
la Terra amiga que d'aprop ens parla...

I tant-de-bo que la Natura verda
també 'ns oís i que pogués comprendre
les nostres veus que entre ombres deambulen
i que potser confon amb les porugues
silencioses parles dels aromes...

Ell:

— Besem-nos, amor meu, que les besades
són parla universal que entén la Terra...

ANTONIO PATRICIO

COM CRIST

«Preneu i mengeu : això
es el meu cos. Preneu i be-
veu : això es la meva sang.»

La lluna obrí les venes... Plena-mar!
Tu mateixa estas blanca com l'altura...
La carn ara 't comença a somniar
vora meu, tota plena de dolçura.

Ets dolça com la nit i apar de nuit
que 'l cel es una immensa nebulosa
on el semen llunar s'escorre fluid
per la carn de la nit : carn dolorosa...

— Soc teva, amor... Soc tu... No estiguis trist...
Siga sempre 'l meu cos ton fruiterar:
beu-me la sang i beu el meu mirar... —

Sento que 'm parles i recordo 'l Crist
quan digué uns mots, sopant, als que 'l sentien,
uns omens de Judea que 'l seguien...

NIT

Poc a poc, poc a poc, poc a poquet,
pren en tes mans, tal com en un bregol,

el meu orgull, i acotxi-l el llençol
de lli de ta pietat, com a un noiet.

Aquí tens el teu déu : soc un captaire...
Mes què 'y fal Un gest teu es un gai vers;
el teu amor li dón pa i vi amb bon aire
i encar tot l'or que hi ha en el cel dispers.

Aquí 'm tens al portal de la teva ànima...
Vine a obrir, vine a obrí : anava a passar
quan la nit m'ha portat la teva flaire...

Aquí 'm tens al portal de la teva ànima...
Mes tu no 'm sents : només m'entén la mar
i un nuvol llà d'enllà, enlaire, enlaire...

PER DEMANAR ALMOINA

Pel rosec que, siguis qui siguis, tu
tens o tindras del mal que has fet a algú;
en el nom d'aquells ulls que vas besar,
o d'un amor que vares somniar;

per la quimera que vetllà 'l teu llit
quan vares ser poeta o nen petit;
per tot dolor que t'ha abrusat el cor
i sols el mar sonambul duu 'l record;

per ta mare o per l'anyorança seva
(que es potsé encar més dolç); per tot això,
la mà mira-m estesa mentres neva,

mira-m esparracat, pobre de Crist:
i pensa que per un mós de pa, trist,
tens l'il·lusió suprema de que ets bo.

ANTONIO SERGIO

IDEALISTES

I

L'ESCLAU

«...Només per la moralitat
ens enlairem i conservem da-
munt d'aquest No-res.»

FICHTE : *El Destí de l'ome.*

— Jo tinc un amo, un Déu oculte,
que 'm xurriaqueja i 'm domina:
hi ha una llei, però no hi ha culte
en sa església adamantina.

Jutja o condueix severament
la meva acció, que duu subjecta
a manaments que molta gent
no vol comprendre o no respecta.

Quan l'esprit venç la passió,
afrosa brega que 'l malmena,
pel seu podê apaivagadô,
devé la lluita en pau serena.

Llavors amb gaudi regoneixo
que sota aquella autoritat
es l'esclavatge que pateixo
tota la meva dignitat.

II

L'ARTISTA

«L'homme de bien est
un artiste qui travaille sur
soi, au lieu de travailler
sur une matière.»

A. FOUILLÉE : *Morale des
idées forces.*

— Per un model imaginari,
d'una suprema formosura,
de mi mateix só estatuari,
en mi buidant una esculptura.

Ma convicció es, al començâ,
que no ateny pas la forma pura:
brevola veig la pobra mà
i resistent la pedra dura.

Retut romanc i afadigat
vora del bloc encara informe:
la vista en terra, el braç penjat,
m'engorroneix un tedi enorme...

Si tanco els ulls, al bell instant
veig que sorgeix de la penombra
la bella imatge fulgurant
d'una grandesa que m'assombra...

Oh llum beneita, idea santal
detura-t prest! Fuges de mi?
La meva força s'ageganta:
llumena sempre 'l meu camíl

AUGUSTO CASIMIRO

DE LA VIDA GLORIOSA...

Nuvol que puja i al Sol se tonalitzava
en orquestral d'inesperats colors;
flama distant vestida de clarors
que romp, s'enlaira, en llum se divinitza.

Emoció creadora, enlluernada;
extasis plens d'enterniment d'artista;
llavis que besen : piadosa vista
on la Vida s'hi resa i es besada;

gestes gallards, dominadors, triomfant,
silencis llargs, profundes, ressonant
en un indefinit i llunyà mot:

tot lo que viu, somnia, lluita i canta,
tot en l'Amor palpita i s'ageganta
resplendint gloriós damunt de tot!

SONET

Ah! no ser jo l'aire que respiressis,
la llum que 'l teu esguard anima, exalta,
i no ser jo 'l tresor on hi trobessis
la Bellesa i la gloria que a mi 'm faltal...

No ser la teva sang, la teva vida
armoniosa i clara palpitant,
perdent-me tant en tu, i abandonant,
que tota en tu 'y restés embadalida!...

No ser jo la serena melodia,
que floreix en la calma, en l'alegria
de la teva set verge d'estimar!...

Ah! no tenir sinó la desesperança
de dir-te que 'm consum una frisança
de dar-me tota sens poder-me dar!

AUGUSTO GIL

BALADA DE LA NEU

«Il pleure dans mon cœur
Comme il pleut sur la ville.»

Verlaine.

Truquen poc a poc, lleument,
com si truquessin per mi...
Serà pluja? Serà gent?
Gent no 'u es, no, certament,
i el ruixat no truca així...

Es potsê 'l vent; mes diria
que ara tot just, al venî,
ni una fulleta movia
la quieta melangia
dels pinetells del camí...

¿Qui truca així, tant lleument,
amb tant suau lleugeresa
que ni gaire-bé se sent?...
No es la pluja, ni es la gent,
ni 'l vent, amb tota certesa.

Trec el cap. Trèmola queia
d'un cel plomig l'alba neu
freda i blanca, blanca i lleu...

— Quant temps fa que no la veial
Com l'anyorava, Déu meul

De la finestra tancada
tot ho veig color de lli.
Passa gent adalerada
deixant la petja marcada
en la blancor del camí...

Resto mirant els senyals
de la gent que no s'atura,
i veig pels blancs caminals
les petges miniaturals
d'uns pequets de criatura...

Descalçadets, dolorits...
que la neu s'ha de commoure:
de primer, ben definit;,
després, amb solcs més seguits
perquè no 's podien moure!..

Que 'l que sigui pecador
sofreixi turments... en fil!
Pro a la mainada, Senyor,
per què 'ls doneu tant dolor?
per què pateixen així?!...

I una infinida tristesa
me torba tant i tant fort,
que m'emmudeix de sorpresa.
Neva en la Naturalesa...
— I neva dintre 'l meu cor.

LA CANÇÓ DE LES PERDUDES

I

Qui s'ha perdut per amor
no plori ni tingui pena.
Entre les santes del cel
hi ha Maria Madalena.

II

Era com jo i tantes altres
la mare que se m'ha mort.
Trista erencia la que 't deixo,
filla meva del meu cor!

III

El pare va anà a presiri
quan jo encara era una nena.
Si no s'agués mort temps ha,
ara 's moria de pena...

IV

I encara, quan cau la dòna,
hi ha qui l'avergoneix!
L'aigua de la font surt neta,
més avall s'enterboleix...

V

An aquell que 'm va robar
les primícies de donzella,
si no li dono una altra onra,
es que sols tenia aquellal...

VI

Es igual nostra planeta,
fontana d'aigua cantant:

aquell que 't vol se detura,
qui no 't vol passa endavant...

VII

De massa estimar-lo an ell
tinc el pit fet una llaga:
vaig marcada. Tant me fa:
almenys l'amor meu no 'm pagal

VIII

Ni tota l'aigua del mar,
per aquests meus ulls plorada,
podria expressar ben bé
tot lo que soc desgraciada!

IX

Com voleu veure content
aquest país malaurat
si només ens donen llibres
en l'escola del pecat!...

X

El meu cor se va adormir
cansat de tant fingiment.
Vas pegar-me, i el meu cor
va desvetllar-se al moment.

XI

Si allò que sentim adintre
fos veu que entengués la gent,
tot-om s'esgarrifaria,
tot-om, del nostre turment!

SANT ANTONI DE LISBONA

Va sortir Sant Antoni del convent
a donâ 'l seu passeig acostumat
i a assajar-se amb murmuri suau i lent
un sermó candi sóbres el pecat.

Caminant sempre, sempre, repetia
la divina oració blana i piadosa;
i ni menys va notar que queia 'l dia
i que la nit venia melangiosa.

Caminant, arribà dalt d'un toçal
amb arbres i masies escampades,
distsants del monestí o del camí-ral
potsê unes dues ores ben cançades.

Com el qui en llurs accions mal no 'y repara,
i cansat per aver caminat tant,
va asseure-s dalt d'un marge 'l bo del frare
amb la resignació d'aquell que es sant...

Majestuosa 's va enlairar la lluna.
I, en un raig devallant de la llum clara,
el Nen Jesús del cel baixà, i tot d'una
s'enjogaçà amb el caputxó del frare.

Reia aprop una font mormorejant
que 'l cant de les pinedes chorejava
amb els dels rossinyols, molt més distant.
El clar-de-lluna, endalt, il·luminava.

Anaven a la font com qui 's descuida
dels indiscrets del seu festeig de nit:

ella, que duia al cap la gerra buida,
ell, que portava un cor adintre 'l pit.

Sens sospitar d'algú que 'ls pogués veure,
al clar-de-lluna 's van besâ amb amor,
i el Nen Jesús, sentint-ho, va retreure:
— Oh fra Antonil has sentit quina remor?

Alçant la màniga ampla de burell
per amagar l'amant i l'estimada:
— No he sentit res, Senyor... Algun ocell...—
mentí amb veu dolça com la mel-melada.

Una rialla sonora i clara
amb auris sons vibrà prop del camí:
— Fra Antoni, has sentit? Has sentit ara?
— Es un ocell que canta, em sembla a mi.

— I ca! Tu no tens pas la testa bona...
Un ocellet vols que refili així?—
I el pobre Sant Antoni de Lisboa
emmudí escorregut. Mes, a la fi,

vermell, perplexe a més no poder ser,
va trobâ una sortida redemptora:
— Si 'l nen Jesús es massa tafaner
me tindré de queixâ a Nostra Senyora!

Girant-li la carona, tot confús,
encontra aquell amor sens casament,
se 'l pujà a coll i va afegir : — Jesús,
es tard...

I retornaren al convent.

BERNARDO DE PASSOS

A UN VELLEI DEL MEU POBLE

Suau vellet
de front posta-de-sol i veu crepuscular:
són tos cabells desfets, florint el teu capet,
ingenus gessamins vessant claror llunar...

Suau vellet
que duus bordó ignocent, panteges encorbat:
per l'avi-pare 't pren tot-om del meu poblet:
les cases i la gent, els arbres i el ramat...

Suau vellet
de boqueta d'infant, on floreix una dent:
el teu cos es nusat com un sec tronc d'avet.
on rebrota una nova infantesa, rient...

Suau vellet
de carona arrugada on un segle somriu:
quan el dolç niu anyor del nostre llogaret,
si 'l vell cloquer recordo, el teu record reviu...

Suau vellet
que amb les mans blanques vas l'espai il·lumi-
nant:
la coloma, la rosa, el romaní, el noieta,
al fê-t l'amistat santa 's queden rumiant...

Suau vellet

d'un viure asserenat, d'obscur viure ignocent:
la teva mort serà com la d'un ocellet;
tu, quan moris, seras una fulla caient...

Suau vellet

amb ulls de Sant Josep besant del Crist la faç...
Pren el meu cor! Breçola-l ben a poc a poquet,
i adorme-l somriënt a la llum del teu braç.

CANDIDA AYRES DE MAGALHAES

RIURE PER ALS ALTRES...

Vaig podê entrâ en la cambra on te mories
aimant la Vidal... El teu esguard cercava
llegi al rostre del qui se t'apropava,
que no era pas de mort lo que senties...

I quan, parlant encar, ja no gaudies
perquè la Mort la teu' clarô apagava...
vaig poder riure... un riure que breçava
l'il·lusió en que tu t'hi condormies...

I encara ric... i ja t'he vist morir!...
Que 'l riure es un dever, pobre de mi,
i als altres agreujâ es remordiment...

Després... ploro vetllant les nits obscures,
reposant de tant riure bojament
per amagar les meves amargures!

COMTE DE MONSARAZ

ESFINX

Potsê, al llegî 'ls meus versos, riuras, com mil
vegades,
del meu ingenu cor, que 'ls escrigué plorant,
i, en un nefari impuls, potsê 'ls esquinçaran
les teves blanques mans nirviosament gelades.

Què 'y fal Beuras ombrius les llagrimes vessa-
des
que de mes il·lusions les flors van desfullant,
i el vri beuras fatal que m'endormisca quan
sento dels llavis teus les vergonyants fiblades.

Vull llegî en el teu cor, com en un llibre obert,
aquest teu cor, esfinx, que es un fossar desert,
l'amor infortunat que 'l va gebrâ al florir-hi,

per turmentâ 'l repòs d'aquell cadavre fret
que jau dintre 'l teu pit com dintre un cemen-
tiri.

Després...

— No t'ho vull dir : es mon secret, aquêt!

D. JOAO DA CAMARA

(1852-1908)

LA VIUDETA

TORNADA

Vestida de dol pujat,
passant-se, tant joveneta,
mira la trista viudeta.

CARAMELLES

Li lluu 'l sol pel pentinat,
li juga 'l ventet pel vel
i s'ovira 'l blau del cel
en sos ulls emmirallat.
Muda amatent de posat
i mormola : — Que soletal
Que es mala sort, ser viudetal

Que es trist, sempre al meu costat
sentir planys i veure dols!
Tant jove, poder tant sols
somnia somnis del passat! —
Mes, de dol menys carregat,
veient passâ una oreneta
fa un somriure, la viudetal

EUGENIO DE CASTRO

LLEGENDA

A SA MAJESTAT LA SENYORA MARIA AMELIA,
REGINA DE PORTUGAL

Ai a la tarda, visitant la tomba
d'Isabel la Regina, vaig trobar-me
amb l'abadessa tot mudant les roses
de l'altar de la Verge. Conversàrem:
va ensenyar-me oracions, dar-me reliquies,
i 'm va contà una istoria encisadora:
— La regina Isabel, estant-se un dia
al palau d'Estremoz, se 'n va anà a asscure-s
al peu d'un finestral que s'abocava
cap al jardí reial. Prengué filosa,
i heus-la filant amb més delit i ganes
que muller de vilà... La filadora
filava un lli daurat per fer camises
pel pobriçó a qui Ella feia almoines...
Mes el seu pensament, mentre filava,
volava pels vergers paradisiacs,
pel camí celestial arreu brodant-hi
petjades que brillaven com estrelles,
d'on al mateix instant les flors brollaven...
Dolçament extasiada oïa musiques
suaus com les aromes. Dormiscant-se,
en gustosa sopor restà esllanguida,

adormint-se a la fi... Rodolant prompte,
 despresonat dels dits oblidadiços,
 el fus caigué al jardí reial... Llavors
 heus que Isabel desperta, oint dolcíssim
 i cantant aleteig de fines plomes....
 Seria un angel? No : una oreneta
 que li portava 'l fus pres al bec negre! —

LA CISTERNA

A les ores vesprals, en musicals teories,
 trenes florides amb aromatiques herbes,
 rient amb boques que eren arpes i peonies,
 compareixien, lentament, les belles Serves,
 a les ores vesprals, en musicals teories...

A les ores vesprals, d'ambient boirós i lacti,
 venien en un gracil ritme noble i lent,
 i, cantant i rient, a la cisterna del pati
 les amfores d'aram omplien gracilment,
 a les ores vesprals d'ambient boirós i lacti...

Per què anaven a omplir llurs amfores les
 Serves?

En sent les amfores esveltes curullades,
 les buidaven i omplien prest, i, entre les herbes,
 l'aigua de la cisterna devenia en riuades...
 Per què anaven a omplir llurs amfores les
 Serves?

A la claror de mil estels, discreta i flava,
 mussolines de boira suraven pels camins...
 Reien les Serves i cantaven... i sonava
 damunt del sol de marbre el cuire dels tapins,
 a la claror de mil estels discreta i flava...

Dolça, blanca i fidel Reina de les Amades,
que amb mans d'armini vas afalagâ 'l meu Dol:
el marbre s'ha gastat pel frec de les petjades,
pro la cisterna té tota l'aigua que un vol,
dolça, blanca i fidel Reina de les Amades!

LA MONJA I EL ROSSINYOL

Dels argentifres platanes a l'ombra,
la monja bella, que ja fou princesa,
llença l'esguard pels ambits del paisatge...

Lluny, s'ovira 'l convent entre 'l fullatge...
Allà, dalt d'un balcó arran de l'aigua,
les altres monges encisades riuen
davant del remorós mar polifonic,
i els aljofrats esmalts de les onades
sobre 'ls burells dels abits guspiregen,
donant l'aire, ad aquelles pobriçones,
de regines folgant en unes noces.

La princesa reial que 's va fer monja,
mudant una corona pels cilicis
i els festeigs per la dolça pau del claustre,
lluny de les companyones somrisentes,
mai en llurs jòcs i gracies se barreja.
Quan no prega o no dorm, la seva vida
es divagar per l'orta solitaria,
tant lluny de sí mateixa i tant sospesa
com si d'un somni travessés la boira...

La monja pensa...

Un dia (era novicia),
al despertâ-s, els seus ulls clars vegeren

a vora seu un rossinyol suavíssim
que va dir-li:

— *Jo soc l'ànima teva,
que he pres aquesta forma voladora
per correr món i altres lluïts països
quals prodigis, encants i meravelles
te contaré en les nits asserenades... —*

Llavors el rossinyol pren la volada,
pro mai més va tornar prop sa mestressa,
que ja no té esperances de reveure-l,
sofrint tant, que, plorosa, s'imagina
posseir, per miracle, dugues ànimes,
car, tenint-ne una absent, no sentiria
penes tant greus si no 'n tingués una altra.

El dia 's va marcint...

Quan romp la lluna,
entre 'ls ocells que an els llurs nius retornen,
un rossinyol s'apropa de la monja,
mirant-la i remirant-la fins que esclata
en platejat cantar:

— *Ja no 'm coneixes?
Soc jo, soc la teva ànima. No 'm renyis
si t'he deixat tant temps tota soleta,
Ah! tu no 't penses pas, amiga meva,
les belles coses que jo he vist, les coses
que 't porto per contar... —*

La pau nocturna
per les tranquiles prades s'envelluta:
a la monja, llavors, que extasiada
li sembla que sent celiques canturies,
a la monja, llavors, quals ulls mansíssims
voluptuosament se clouen, místics,
el rossinyol airós conta 'ls viatges
que féu per les estrelles diamantines...

Oh quin cantar tant dolç! Tant bell cantar
que 'l sol va neixer, va enlairar-se i pondre-s
sens que la monja n'esmentés la corsa,
tota encisada oint el cant angelic...
I el cant no acaba mail La lluna blanca
tramonta novament, de nou expira,
novament brilla 'l sol, de nou devalla,
i sempre 'l cant va breçolant la monja...

El cant celestial va trasportant-la
als edenics jardins meravellosos,
aon els palids angels que somriuen,
vestits aeriament només d'aromes,
dels papellons curaven les ferides...
I se l'endua per la Via-Lactia,
on hi ha florestes blanques, totes blanques,
i estanys de llet que 'ls cignes atravessen
arrocegant, dels serafins extatics,
les barques de cristall plenes de lliris..

I el rossinyol no paral Conta, conta
resplendors, meravelles i prodigis...
i la monja gentil, que 'l sent, somnia
sense menjar ni beure un dia i altre.
Mor, per fi, la tardor; l'ivern arriba,
neva i fa un fret que talla; pro la monja
sols sent el rossinyol... cap altra cosa.
L'ivern se mor i ve la primavera,
torna l'istiu, mesos i mesos passen,
passen anys, tempestats i mestralades,
i el rossinyol no paral conta... canta...
i la monja gentil, que 'l sent, somnia...
Oh quin delit aquell! I quin platxeril

De ses companyes solament ne queda
la freda pols dintre les fredes tombes,

i el foc tot el convent ha fet en runes;
 emprò la monja res d'això sospita!
 Sentint el rossinyol, no ha vist l'incendi
 ni ha sentit tocâ a morts per ses companyes
 la clotxa anunciant la mort llunyana...

Anys i més anys s'esmunyen...

Una guerra
 va esclatâ allà mateix a vora d'ella,
 sens fer-ne esment, pel cant sempre encisada;
 ni dels canons el frestec terratremol,
 ni 'ls vans sospirs ni 'ls precés dels moribundes,
 ni la sang que als seus peus regalimava...

Un dia ve que 'l rossinyol s'atura!

Dels argentifres platanes a l'ombra,
 va despertâ-s la monja, suaument,
 i va morir, com un noieta dormint-se,
 mentres el rossinyol plaent tornava
 cap al país que va meravellar-lo...

Va estar cantant, el rossinyol, tres segles...

CANTIGA

Encar, Senyora, que aneu
 de teixits fins abillada,
 per mos ulls sou despullada.

De clara olanda vestiu
 vostre cos, Infanta bella,
 i un collaret de rubins
 vos estreny la gargamella;
 porteu complert faldellí

i aneu tota emmantellada;
mes, Senyora, amb tot i així,
per mos ulls sou despullada.

Al través les riques vestes
que us vesteixen, bella Infanta,
endevino perfeccions
celestials d'un cos de santa;
vostres vestes de satí,
amb les que aneu abillada,
són com de cristall, per mi:
per mos ulls sou despullada.

Només us veig mans i cara.
i 'n tinc ben bé prou, creieu,
per a calcular la rara
gracia de lo que amagueu...
¿Per què randes i guarnits,
Senyora la ben-aimada,
si per mos ulls entristits,
per mos ulls, sou despullada?...

L'ESGUERRAETA

Vora una carretera
hi ha una esguerradeta
demanant almoïna.

Per la carretera passen colles,
colles alegres cap al romiatge...
Plou or.
Al sò dels llauts les Verges canten...
Als pomerars,
els tarongers blanquegen com les nuvies...

I les Verges, cantant al sò dels seus llauts,
 baixen als pomerars
 i 's posen als cabells les flors de tarongina...

L'esguerradeta demana almoïna:
 l'esguerradeta es trista, les colles són alegres:
 diria-s una dança al voltant d'una tomba.

L'esguerradeta demana almoïna:
 la seva veu es d'un color de cendra,
 i les mans suplicantes, color de terra cuita,
 semblen flors masegades...
 L'esguerradeta demana almoïna,
 mes ningú se l'escolta.

I tots ne fugen, d'ella,
 i, al veure-la, tots resten enutjosos,
 com uns nuvis que, camí de l'església,
 veiessin passar un feretre.

Es nit.
 La via està deserta.
 S'han allunyat les colles
 i s'ha marcit l'angoixa dels llauts...

Un ruixim com cabells
 vesteix de perles l'esguerradeta.
 Ses mans, color de terra cuita,
 ses mans, on no hi ha cantat el riure d'una al-
 moïna,
 se clouen com flors masegades,
 mortes de set dintre la polsaguera.

L'esguerradeta té fam
 i no té res per menjar...
 Un ruixim com cabells

vesteix de perles l'esguerradeta:
tota vestida de perles, sembla una princesa...

L'esguerradeta té fam
i no té res per menjar...
I, per oblidar la fam,
se posa a comptâ els estels...

INSCRIPCIÓ

PER LA TOMBA D'UNA DONZELLA

«Al mirador que l'eura revestia
ma joventut va escorre-s a l'espera
d'*aquell* que somniava ma fal'lera
i que en somnis seguits m'apareixia.

Fadrina i noia, veia cada dia
minyons galans més que la Primavera;
mes ail que entre 'ls galans el *meu* no hi era,
el que en somnis seguits m'apareixial...

La Mort me va besar, tant jovençanal
— Tu, viatger, que passes divagant:
entre les blanques tombes, què 'y recerques?

Desfulla algunes flors en ma llosana:
potsê ets *aquell* que vaig està esperant,
potser soc jo la núvia que tu cerques...»

LA CAMISA DE XANTHIS

Ningú com jo ha sigut feliç, en tant
que 'l cos gentil de Xanthis abrigava:
sols quan a la bugada 'm destinava
llavors plorava jo amarguissim plant.

Pro a Xanthis retornava al bell instant
i novament el goig m'afalagava!
Per re 'm canviaria quan besava
sa fina espatlla d'aprilini encant!

Pobra camisa! plora 'l desconsol
d'aver perdut tes gaies alegries!
Pobra camisa, on la dolor traspual

Fa tres dies que Xanthis ja no 'm voll
Als braços d'Antenor ja fa tres dies
i tres nits que 's rabeja tota nual

FAUSTO GUEDES TEIXEIRA

UNA PINTURA DE COLUMBANO

Es el depart de Gama. En el Restelo,
el Vell refà la coneguda parla
amb que Camões va aconseguí engrandi-lo
i el geni del pintor va revifar-la.

En un bocí de terra que s'allarga
endins la mar, un bell estol revela-s
d'aspecte vari i d'una expressió amarga:
uns, esguardant-nos fit; altres, les veles.

Una dòna que agenollada plora,
una altra fita 'l mar sens fi, a ponent,
i sirga lluny la nau que en aquesta ora
condueix Gama entre la seva gent.

Una noia que es un primor de gracia,
un frare i un fadrí, i altres duent
imprès al rostre el gran moment que passa,
aquell amargantíssim gran moment.

Llavors, el Vell esplendid, flac i alt,
estès el braç sobre la platja avara,
llença del pit el cantic immortal
que dintre 'ls corns marins retruny encara.

Vesteix sargil, i al seu colrat clatell
tota la sang hi dóna aspra vigor:
va veure 'l nostre crim, aquest brau Vell,
figura excelsa del més gran amor.

En mes orelles tot el mar sospira:
es ben bé nostra aquesta terra i cel,
com del Poeta els féu sorgir la lira,
com de l'Artista 'ls féu sorgir l'anel.

Retruny la seva veu. L'aire salat
que Ell respira, es l'aire que respiro
quan entre les gents, palid i inspirat,
del Restelo al terror sagrat l'oviro.

En un moment, a força de mirar-lo,
me sembla que va a caure en el sauló;
i els nostres braços corren a amparar-lo
en nitida i suprema il·lusió.

No es pas un quadro, allò : el marc barroer
es finestra que s'obre cap al mar:
jo 'y tinc un fill, entre l'estol guerrer:
veig Gama departir, sento plorar...

La llum forta, fonent-se al colorit,
llença sobre la tela ones sonores...
fimbra a l'oreig el plexe d'un vestit,
sanglots hi ha retinguts ores i ores.

I absort miro la tela i, recollit,
el cor ferit d'aquest encantament!...
Tot allò que Camões avia dit
ara 'u diu Columbano novament!...

GUERRA JUNQUEIRO

ORACIÓ AL PA

«... Pensons et vivons à genoux;
Tâchons d'être sagesse, humilité, lumière;
Ne faisons point un pas qui n'aille à la prière.»

VICTOR HUGO.

Dins d'un gra de blat hi abita
ànima infinita.

Anima latent, incerta, obscura,
que somnia i gemega, que riu i que murmura...

Quan el blat es segat, el gra n'aurà dolô?
Per què no?!

Un gra de blat,
mil anys dins una tomba, mort, tancat,

donant-li terra i llum
germina, creix, floreix, dona perfum.

Guaiteu-lo, abandonat,
com sofreix al graner el blat arreconat!

Esbocinant-lo a l'era la ferradura impia,
tot un dial

Tot un dia, sens pietat,
patint sota la rella, pobre blat!

Després, dins la mesura presonaire,
fosca i sense aire!

Després, després, oh negra sort!
entre rocs trocejat fins a la mort!

Oh pedres dels molins! poc el sabeu
el mal que feu!

Quants milions de crims cada minut,
pedres de cor ferreny i brut!

De la cequia les aigües van cantant,
mentre, cruels, les pedres van matant!

Molinereta alegre també canta,
i riu l'aigua i el sol, i riu la plantal...

Enfarinada i blanca molinera:
treu pols de cementir, la farinera?...

Blat ros, finant pel bé de cadascú,
sens un ai de ningú....

Blat ros innocent,
qual mort esglaiadora ningú sent!

I es per'xò que, a la fi del teu martiri,
ets de color de lluna, de neu, color de lliri.

Beneït sigues!

Senzill vas viure per nosaltres;

pur vas sofrir per nosaltres;
martre vas morir per nosaltres!

Beneït sigues!

Vas perdre la vida per donar-nos vida,
vas deixar-te immolar per a salvar!

Beneït sigues!

Beneït sigues,
blat mort, cadavre fecundant
a cada punt en nosaltres resucitant!

Beneït sigues,
beneït sigues,
beneït sigues!
Elat! cos de Déu (Puresa i Dolor),
nostra victima i nostre redemptor!

*

Amb quants grans de blat un pa 's deu fer?
Dèu mil, potser?

Dèu mil ànimes, calvaris i agonies,
tots els dies,

per insuflar dalè a l'ànima impura
d'una sola criatural

Ome, a Déu el cor has d'enlairâ
tot contemplant el pa.

Guaita-l damunt la taula de ta llar;
guaita la taula : un altar!

Guaita-l, Es el vigor del braç teu,
el pa de Déu!

Guaita-l, es sang i es alegria
que 'l teu pit enforteix i el bell talent congria!

Guaita-l, la fraternitat!
Guaita-l, la pietat!
Guaita-l, l'umilitat!

Guaita-ll la concòrdia, la benaventurança,
la pau de Déu tranquila i mansal

Menjar es combregar : davant del pa,
sec o tou, de genolls tens de pregâ.

Abans de que 'l mosseguis, oh tigre carnicer,
enlaira-l a la llum, besa-l primer!

Després devora-l, que 'l pa es cos i es ànima,
i en cos i ànima
el menjaras,
tigre voraç!

Són dèu mil ànimes divines, blanques, pures,
cap a la teva transmigrant segures!

*

Sepultura del pal boca d'humanitat!
Baix el blau infinit d'immensitat
prega la Vritat!

Boca armoniosa, augusta veu de la Natura,
canta la Formosura!

Boca divina, puncella de flor,

vessa 'l perdó, somriu al Dolor, ungeix-lo d'Amor.

Bellesa, Amor, Vritat:
la Trinitat!
Tres Déus, cada un igual
a un sol Déu immortal.

*

L'humanitat es camp de blat damunt l'arena
que Déu recull i que Déu sembra.

I cada ome, captaire o bé magnat,
es, en el camp de Déu, un gra de blat.

I a tota ora, a tot instant, fa milions d'anys,
messes en sense fi d'esprits umans

brollen, floreixen, creixen, són segades
i entre 'ls feixucs rodells del Fat esmicolades!

I 'n surt farina ideal, forment de dolor,
que nodreix la Vritat, la Bellesa, l'Amor!

De manera que tu, ome pigmeu,
en la terra ets només que 'l pa de Déu!

La teva ànima es claredat
que enllumena la Vritat.

Es l'ostia de llum, al món encesa
per la Bellesa.

Es el nectari de roja i dolorida flor,
d'on goteja mel d'Amor.

Omel

Per la Vritat, intrepid, lluitador
 beu el got de metzines, sense por!

Per la Vritat entera
 dóna 'l cos al dogal, al coltell i a la foguera!

Per la Vritat, sens recular,
 deixaras els teus fills i el teu fogar!

Omel

Per la Bellesa sacrossanta,
 adora i canta!

Per la Bellesa, musica de Déu,
 uneix-te a Déu!

Per la Bellesa ideal, ideal eucaristia,
 fes de tot l'univers Esperit i Armonia!

Omel

Per l'Amor, dóna al pobre, a l'afligit,
 el teu cor, el teu pa i el teu vestit!

Per l'Amor, amb tos llavis virginals
 besa lepres i crancs dels ospitals.

Per l'Amor, per l'Amor, com Jesús féu,
 somriu an el Dolor clavat en una creül

Bellesa, Amor, Vritat:
 la Trinitat.
 Vet-aquí Déu.

Omel

Viu per Déu!
Sofreix per Déu!
Mor per Déu!

I en l'eterna pau beneït seras,
perquè, a l'aclucâ 'ls ulls,
blat de Déu, absort en Déu descansaras!

OREMUS:

Blat d'abril, rialla i verdô encesal
dóna-ns la candidesa!

Blat d'agost, or polit que 's destrial
dóna-ns l'alegria!

Blat de la falç, blat de la rella, arrossit blat!
dóna-ns l'umilitat!

Blat de molí, polsaguera de lliril
dóna-ns el martiril

Blat del blat, blat en pa esdevingut!
dóna-ns amor, dolor, pau i fortitut.

Blat! dóna-ns candidesa,
dóna-ns alegria,
dóna-ns umilitat,
dóna-ns el martiril

Fortitut i amor, pau i dolor, dóna-ns, benaurat!

Dóna-ns al cos això que 't demanem,
dóna-ns a l'ànima això que 't demanem,
i el pa de Crist de nosaltres farem,
el pa de Déu, el pa del Bé,
el pa d'Eterna Gloria, el pa dels pans. Amén!

ELS SENZILLS

I

· Fent camí

(Abril, al rompre l'alba. Per una margeda de sembrats, prades, oliverars i ametllers florits camina un ros pelegrí adolescent, d'ulls ingenus, fets en el brill de l'estela matutina.)

UN PAGÈS

(de noranta anys, en mànigues de camisa, llaurant la terra)

Missenyor tant jove, d'ulls color d'esperança:
si porteu fatiga, voleu reposar?

EL PELEGRÍ

Rodo 'l món, bon ome...

EL PAGÈS

Sense arnès o llança?
Missenyor tant jove, d'ulls color d'esperança:
penes i miseries aneu a cercar!...

UNA VELLETA
(més endavant)

Missenyor tant jove, d'ulls tant ignocents:
porta un cert malaire 'l vostre caminar!

EL PELEGRÍ

Vaig a retre monstres i a matar serpents...

LA VELLETA

Missenyor tant jove, d'ulls tant ignocents:
els dracs i alimanyes se us han de dragarl...

UNA NOIA PAGESETA

(més endavant)

Missenyor tant jove, d'ulls tant encisats:
cerqueu l'ombra fresca d'algun fruiterar?

EL PELEGRÍ

Vull llegir planetes, vull esbrinar fats...

LA NOIA

Missenyor tant jove, d'ulls tant encisats:
els bruixots malignes us han d'embruixarl...

UNA PASTORETA

(més endavant)

Missenyor tant jove, el dels ulls brillants:
els vostres ulls diuen que us 'neu a casar...

EL PELEGRÍ

Vaig a fer fortuna, a fabricar diamants...

LA PASTORETA

Missenyor tant jove, el dels ulls brillants:
les colles de lladres us van a matarl...

UN CAPTAIRE

(més endavant)

Missenyor tant jove, d'ulls color de flama:
els vostres ulls cremen com la llum solarl...

EL PELEGRÍ

Vull descobrir terres, vull gloria i vull famal...

EL CAPTAIRE

Missenyor tant jove, d'ulls color de flama:
el polsim s'enlaira més que 'ls trons del mar!...

L'ESTRELLA D'ALBA

Oh nin de mirada com la flor dels llins!
per inferns barates la pau de la llar!

EL PELEGRÍ

(desapareixent al lluny)

Floriré les pedres, si hi ha mals camins!
Duc la llum dels astres, les cançons dels nius
rient-me en els llavis, fimbrant-me en l'esguard!

II

El retorn

(Crepuscol, novembre. Per la margeda freda
i erma, camina, espellifat i esllanguit, un pobri-
çó trist repenjat al bordó.)

UN PAGÈS

Pobriçó d'ulls sense esperançal
Ai, que 't perdras per la foscor!...
Entra a la llar : dorm i descansa...

EL POBRIÇÓ

(sempre caminant)

Qui 'm dés la pau tranquila i mansa,
vell, del teu cor sense amargor!...

UNA VELLETA

(resant a la porta del molí)

Pobriçó d'ulls sense ventura:
dins la barraca 'y tinc un jaç,
vianda i tot, si 'n tens fretura...

EL POBRIÇÓ

(caminant sempre)

Jo sols voldria aquesta pura
Il·lusió i Gracia de ta façl...

UNA FADRINA

(que torna de la verema)

Pobriçó d'orfena mirada:
a casa nostra 'y ha pa i vi,
hi ha llet fresca i mel-rosada...

EL POBRIÇÓ

(caminant sempre)

Sols l'alegria refiada
que tu tens, vull... pobre de mi...

UNA PASTORETA

Trist pobriçó d'ulls de fosser:
porto 'l brenar dintre 'l sarró.
Es bo 'l formatge, anc que groller...

EL POBRIÇÓ

(caminant sempre)

Dóna-m el teu riure enciser,
lliri del prat, novelladôl

UN CAPTAIRE

Pobriçó d'ulls en l'agonia:
té 'l meu mantell i el meu bordó.

No tinc res més... i es fret el dia...

EL POBRIÇÓ
(*caminant sempre*)

Ai! Solament desitjaria
ta cristiana exaltació!

L'ESTRELLA DEL PASTOR

Oh somniador que fas condol:
els somnis bells d'altra ora on són?
Embriac i ric de llum del sol
vas partí, un jorn... i 't veig tot sol
com mort que ve de l'altre món!

Tos ulls fulgents vaig festejar,
de dia i nit, endalt del cel:
els ulls que 'l goig feia cantar,
feia somriure i refilar,
te 'ls veig curulls de plors i fell

Del teu destí reprèn l'estret
camí de pau fins a la mort:
sigues suau i petitet;
deixa dormir, com un noiet,
ton envellit i exauste cor!

EL POBRIÇÓ
(*plorant*)

Sols tu 'm coneixes, sols tu, estrella,
en ma congoixa i ma dolor!
Vetlla per mi ta llum novella...
Tu enténs ma trista cantarella...
Beneita, estrella, ta claror!

CANÇÓ D'UNA ÀNIMA

He rodat el món sembrant esperança,
he rodat el món sembrant pau arreu...
M'ha ferit el món amb fers cops de llança,
m'ha besat mentida, mossegat venjança,
escupint-me al rostre rialles de fel.

He rodat el món amb ulls radiosos,
resplendint estrelles, espurnes d'atzur...
Els ulls me cremaren veient-mels blavosos,
i dels meus ulls feren carbons calcinosos,
pagant-me amb tenebres almoines de llum.

Els cops sanguinosos, la rabia maleïda,
la gorí banyant-la d'amor i conort;
i, en lloc d'aquells ulls de clarô esquifida,
m'han nascut uns ulls de llum infinida
que mai parpellegen : els ulls del meu cor.

He rodat el món tot sofrint martiris,
i al tornâ, arrastrant-me, no he trobat ma llar:
l'he vista enrunada : per roses i lliris,
erbotes i gleves, flors de cementiris,
papellones blanques, ocellots xisclant.

Vaig plorâ amb tristesa : beneïtes ploralles!...
Llavores vaig dir-me : — Que Déu me perdó:
he perdut la casa i el meu jaç de palles,
i he trobat un llit de flors i rialles
sota l'estelada de Nostro Senyor! —

He cercat les velles persones aimades,
germans que 'm deixaren, passat, avenir:
la mort les llurs vides avia segades,

calaveres nues, sens ulls, desdentades,
pitgers de roseres i lliris florint.

He plorat de pena, d'amargô i tristesa...
Llavores vaig dir-me:—Lluny, sospirs d'infant!
Mentre les entranyes de Naturalesa
germinin desgracia, fecundin pobresa,
tindras per la terra milers de germans.—

Corients volguí veure 'ls conreus, la meva orta,
arneres i vinyes, eres i vergers...
De lluny vaig somriure-y...

Ni marges, ni portal
Van robâ-m les fruites, van entrar-me a l'orta...
Adeu, arnes rosses! No 'us veuré mai més!

Concirós quedant-me per lleugers instants,
llavores vaig dir-me : — Fou millor aixís:
vagabonds i pobres i lladres errants
podran menjar fruita... (jo 'n menjava abans)...
i tindran arneres i tindran jardí.

Mes ail pobres vinyes, fruiterâ i regueres!
Sembla un cementiril... Sols falta la creu.
Se m'ha mort la vinya!... Miro les pomeres,
presseguers, maduixes, magraners, pereres,
amb els braços nus, recremats i oberts!

Oh terror dolcíssim, meva terra santa,
dels avis i pares florint-hi virtuts!
Jardinet de roses que 'ls ocells encanta:
portes per mortalla un mantell que espanta
fet d'arç i ortigues, d'escardots i arbusts!

Van vestir-me l'ànima vestes endolades...
Llavores vaig dir-me : — Fou millor, també:

els brots i les branques de fruit carregades,
com que fan riquesa, són ben espurgades,
i elles, agraïdes, omplen els graners.—

Misers escardots, d'esterils entranyes,
en lloc de la terra hi troben racerç:
o creixen a vora les tristes cabanyes
o neixen, raquitics, per ermes muntanyes,
que allà no hi arrelen les flors de verger.

Si van, com llopada, a terres llaurades,
famolencs fugint-ne dels rocs i la pols,
per adob els cremen, fent grans foguerades,
i relles tallantes i fulles d'aixades,
sens pena, implacables, els seguen els troncs.

Les pobretes herbes!... Pobres criatures!...
Gaudiu aquests camps que un temps foren meus.
Pels prats balancegen les riques pastures;
pobres de vosaltres, mengeu pedres dures
i també sou filles de l'amor de Déu!

Pagès, no les llauris, no arrenquis bardices
que creixin, que creixin entorn del meu ort.
Mameu, pobres bordes, orfes infelices;
que m'sab greu que vostres arrels, malaltices,
no xuclin, no mengin la carn del meu cor!

GOMES LEAL

EL VELL PALAU

Fermat en el rocam, vora la mar serena,
hi agué, altra ora, un palau, avui tot enrunat:
des d'allà dalt s'ovira la livida carena
i els precés s'ouen dels pins quan brunz la tem-
pestat.

Fermat en el rocam, vora la mar serena...

En aquest trist palau sens ànima viventa,
els finestrals bateguen a la mercè dels vents,
de nit, quan se desfermen en dança furienta,
i un chor d'udols recorden de crits i de laments.
En aquest trist palau sense ànima viventa...

Només una barana hi resta solitaria,
redós d'una flor trista corsecada pel nord,
que flagella implacable la pluja funerària
i banya 'l clar-de-lluna amb sa claror de mort.
Només una barana hi resta solitaria...

Allarga entre 'ls barrons la tija tremolanta
rosada demanant als cels despiadats
i a la lluna endreçant, nocturna, una complanta
feta tota dels seus anels insaciats.
Allarga entre 'ls barrons la tija tremolanta...

.

Talment com en la brana d'aquest palau, po-
drida,
també una trista flô en mon ànima vegeta,
tota la nit, també, pels vents estemordida;
flor íntima, flô umil, flor lirica, secreta.
Talment com en la brana d'aquest palau, po-
drida...

Corre-y, oh ma dolor! vés-hi, an aquest palau,
i arrenca aquesta flor d'arrel, sense tardança!
Corre-y com un guerrer del Laci, ardit i braul
Arrenca-la, trepitja-la... Es l'Esperança!
Corre-y, oh ma dolor! vés-hi, ad aquest palau!...

JAIME CORTESAO

ALBERS AL CLAR-DE-LLUNA

Els albers, a vora 'l Riu,
feliços riuen, baixet:
ofeguen en l'Aire 'ls cims
i en l'Aigua les llurs arrels.

Quan s'acoten a mirar
hi ha cel i albers al fons...
i el Món del Vent diu, pasmat:
— Dins l'Aigua hi ha un altre Món. —

Eco d'Aigua, un alber diu,
quan ensopega un altre alber:
la brancada : — Soc l'arrell —
I l'arrel : — Soc la brancada! —

Passa 'l Riu, passa 'l vent d'Aigua,
passa 'l Vent, el riu aeri,
i diuen amb dol els albers:
— Riu o Vent...?! Ai, quin misteril —

Aon vas, riu d'Aire, aon vas,
i on vas, tu, riu d'Aigua, aon?
Respon-li 'l Riu : — Cap al mar. —
Més el Vent no li respon.

Ai que ve la Tempestat
i la cima ventejada
es un foc d'ansietat,
una verda flamaradal

Silenci. La Lluna arriba
com un riu arran de serra;
i romp el riu i 's desaigua
i inunda de Llum la Terra.

Quan els mulla el Clar-de-lluna,
els albers, en la nit calma,
no tenen branques ni fulla:
semblen només albers d'Anima.

Tremolosos esvelts albers
que 'l Somni desfilagarça...
van tots perduts : són navilis...
la Nit els romp les amarres...

L'Anima venç la Materia,
fluctua una boira d'albers.
Ail la bella selva aèria
va i ve de la Terra als Astres.

Tenen un convent els albers,
la Lluna fa de campana:
així que romp la claror
toca divinal tonada.

Eus-els dient oracions
tota la nit, mans plegades;
altres, ovirant visions,
tenen la faç trasmudada.

O pregons o bé espectrals,

corbant les palides branques,
cerquen les causes finals
metafisiques, els albers.

I, en la quietut de la nit,
cap allà a la matinada,
si un Poeta prou ardit
s'arrisca aprop a escoltar-sels,

sent que parlen trascendencies
en un difús verb eteri,
lluny de vanes apariencies
i enllà del nostre misteril

JOAO DE BARROS

EN MARI...

Romp les amarres,
trista galiota endormiscada prop la platja!
Fuig del paratge
on sa veu ploren, nirviosa, les guitarres
en les inquietes mans dels mariners
i dels nauxers.

Romp les amarres... L'aire duu una esgarrifança
d'amor venut en les tavernes vora 'l riu;
amor brutal, amor que abraça i es esquiú;
petons d'enuig, devoradors; amor que cansa...
Deixa endarrera l'amargor del seu encís:
tens davant teu, enllà del mar, el camí llis
d'ones de somni i escumes de blancó
amb gest fluid estès a la teva indecisió.
La lluna neix il·luminant tota la mar
(veus afalacs d'escumes a la claror llunar!).
Llisca lleugera, fuig depressa, galiota,
cor meu! l'Aveni 't crida amb veu remotal

Infla les veles
amb gosadia d'antigues caraveles
que mons novells portaren a la Vida...
A terra, fosca nit, verinosa, ensopida:
luxuria, engany,
impur parany,

resta enroscant el cos vell de la ciutat,
desenganyant l'amor d'humanitat.
Romp les amarres! No dubtis d'anyorançal
El del timó que 't guii amb segurançal
Vas cap al Sol, a la Bellesa i a l'Amor?
Al freturós silenci no demanis socor!
Fuig sola, embriaga de tot allò que ignores:
pels oritzons esclataran noves aurores
com mai per mai les podries sospitar.
La lluna clara il·lumina 'l teu camí.
Romp les amarres, cor meu, romp-les per fi:
fes-te a la Mar!...

Fes-te a la Mar,
car sols la mar, que es traidora, es qui no ment:
floreix illes pel naufrag impacient
i pel somni que desitja reposar.
Senzill miratge? Què 'y fa, si aquest miratge
ens duu la febre de partir i de varar,
la Primavera renaixenta del viatge.
Deixa 'l passat vora 'l moll, galiot joliu:
sanglota lent el trist *fado* en les guitarres,
petons ruents en les tavernes vora 'l riu...
Fes-te a la Mar, fes-te a la Mar, romp les amarres:
oblida, oblida l'encant seu malaltiç.
Mes, al partir, volant pel camí llis,
la nit, l'espai,
llença al bell fons el teu nolit d'amargura,
tristô i cansanci per no aver-los mai;
nolit de vida morta, vida impura,
i proa en rest, cantant gavines, al bell atzar,
fes-te a la Mar!...

JULIO BRANDAO

EGLOGA

— Fill meu : ¿què tens que vas tot cansat
i aïr ploraves menant el ramat?

— Cerco 'ls ulls d'Ella, el meu estiuet
de Sant Martí, que vaig mort de fret!

— Altres ulls hi ha per aquesta terra:
ja 'n trobaras si baixes la Serral...

— Jo no 'n sé d'altres, per més que facia,
que tinguin eixa divina gracia.

L'esguard tenia una color bruna
com la més bella claror de llunal...

Quan l'ivern vingui, en la neu caient,
mare, jo 'm moro d'anyorament.

— Irem plegats a la romeria:
qui té vint anys, també té alegria!

— No vull anar-men lluny d'aquests prats
on pasturavem nostres ramats,

tot collint móres, cantant amors,
donant-nos besos, donant-nos flors...

— Fill : no retreguis coses passades:
tot fadrí jove té enamorades.

La Rosalia, l'altre jorn deia
que stava trista perquè no 't veia...

Bell-y i apria-t al casament:
se'n à una festa de molta gent!

— Val més ser pobre, ser pastor, ser
fill de la Serra. Moro solter!

Aimo stes pedres, aimo aquests monts!
Sovint la sento parlâ amb les fonts...

— Fill : dels que moren, cap torna a terra.
— Ai, mare! Ella baixa a la Serral...

Aï , nit alta (la lluna queia),
dessota 'ls salzers Ella 'm somreia,

tota vestida d'or i crespó.
No 'u digueu, mare : vaig tenir pôl

Quina vergonya, tenir por d'Ella,
la que 'm cridava, com una estrella;

la meva Nuvia, jove i formosa
com una Santa, com una rosal...

Cloc les parpelles... Se l'enduu 'l vent
per major castig del meu turment!

Després, buscant-la de nit i dia,
jo m'anyorava, jo m'hi moria.

Per entre freixes, pels salzerars,
plorà la llunal... Els esbarzerars

ja donen móres... Dalt dels toçals
flaviolegen els braus sagals.

Volen colomes, brunzen abelles,
pels orts riolen roses vermelles.

Pel temps idil·lic fou dels pastors
que començaren nostres amors...

Seguiem l'ampla i florida prada:
cada floreta era una abraçada;

la llet beviem de gust flairós...
Feia creueres, silencios,

per caçar tortres que Ella emmarida
enamorada i empenedida.

Les nostres noces eren fixades
per 'vui, i espero per les brancades

veure que arriba la ben formosa,
com una estrella, com una rosal...

Déu me retorni la llum i Ella,
com una rosa, com una estrellal...

— Fill : no retorna qui se n'ha anada.

Fill : acompanya-m, deixa la pradal

— Mare : vull veure-la, vull escoltar-la:
es com mel dolça la seva parlat

— Fill : no retorna qui se n'ha anada.
 Fill : acompanya-m, deixa la pradal

— Mare : jo 'm quedol La veig darrera
 les aigües mortes de la bruguera...

per les ubagues... per l'erm rocós...
 Dia de nocés, misteriós!...

Al pit se m'entra, tota d'armini...
 Espereu, mare, el meu determinil

— Fill meu : què penses?—
 El clar-de-lluna,
 lacti, de cera, sorgeix tot d'una...

Vénen les ombres misterioses
 i aquesta flaire d'ànima i roses

que duu la lluna...
 Pels espadats
 ploren com arpes mansos ramats.

— Oh mare! es Ella que va arribant!
 — Fill meu, fill, mira que estas somniant!—

Pro entre les branques, eteriament,
 tota vestida de llum albert,

vegé la Nuvia, celica Aimada,
 palida i trista, transfigurada,

braços extesos com uns desmais,
 creu que abraçava tots els espais!...

A la mà duia, de cementiri,
 la lluna-nova amb esclat de lliri...

Tota la terra va tenir parla:

— Es Ella, es Ellal Vés a abraçar-la!—

— Ai, marel es Ellal Qui se n'ha anada
torna a la terra si fou aimada!—

La mare hi corre amb l'esguard absort,
i el fill contempla somrient i mort.

MUNTANYA AMUNT...

Muntanya amunt, tot cantant,
matinet, a punta d'alba:
com més anava pujant,
veia 'i món de més enlaire...

El cel blau, el bosc florit,
el fresseig de l'aucellada:
m'esbullava els meus cabells
l'aire fresc de marinada!...

Quin anyorament tant gran
quan vingué la devallada!
Els meus ulls 'naven davant,
jo al seu darrera endebades!

Ja no té flors la muntanya,
ara es més trista la mar:
els meus ulls regalen aigua,
el meu cor es un altar...

Altar que guarda l'imatge
d'aquell lloc i aquell instant;
fonts que reguen anyorances
que mai més s'estroncaran!

MANUEL DA SILVA GAYO

RONDALLES DEL RIU

TRISTOS AMORS

«As filhas do Mondego a morte escura
Longo tempo chorando memoraram.»

CAMÕES (*Lusiadas*, cant III; estr. 135.)

Sauls de la sauleda, val,
que tota la nit llençaren
veus d'un averany mortal:

— No vos en aneu, Senyor,
tant lluny ple de confiança,
puix allà on deixeu l'amor
hi trobareu l'anyorança. —

Uns purs llavis de coral.
per tota una nit pregaren
an el seu aimant reial:

— Queda-t, D. Pere : es de mort
l'air d'aquestes paraules
que de les bandes del Nord
mou les brancades dels saules. —

Aquell cor fort i lleial,
que pregaries no 'l torçaren,
va respondre, pel seu mal:

— Averany que al bosc mou fressa
són les ratxades del vent:
Agnès, sols al pensament
dels porucs la pô 's redreça.—

Sauls de la sauleda, val,
que pel depart desvetllaren
llurs veus d'auguri mortal:

— Pits, son fontanes d'amor
que hem de cuidar molt guardâ-ls.
Torneu enrera, Senyor,
que tenen set els punyals.—

I els bells llavis de coral
sóbres el depart pregaren
an el seu aimant reial:

— Queda-t, que la meva sort
l'auguren eixes paraules
que de les bandes del Nord
mouen les branques dels saules.—

Aquell cor fort i lleial,
que pregaries no 'l torçaren,
va repetir, pel seu mal:

— Averany que al bosc mou fressa
són les ratxades del vent:
Agnès, sols al pensament
dels porucs la pô 's redreça.—

Sauls de la sauleda, val,
que de lluny vaticinaren
jorns d'una angunia mortal:

— Diuen els aairs aquells
que 'l vostre plor serà en va,
i que uns fins rossos cabells
la sang envermellirà. —

Sauls de la sauleda, val,
crua vritat avisaren
al qui partí, pel seu mal.

Els sauls sentiren laments
dels pits albins traspassats.
Els sauls, encara, pels vents
llencen llurs planys dissortats.

UAB

Biblioteca de Llibres

MANUEL LARANGEIRA

(1879-1812)

CARTA A A...

Ja ni sé les paraules que t'vaig dir...
Injustes i cruels devien ser!
Mes ¿sabs, amor, lo que jo vaig sofrir
encar que al dir-t'ho estés tot rialler?...
Oh ànimes senzilles que m' sentiul
hi ha qui agoneja... i riul

Rient, t'he fet plorâ amargosament.
He fet mal fet : ja 'u sé. Perdól... perdól...
que jo també he patit orriblement!...
He sofert : qui no pot vencê 'l dolô,
el disfreça, solament
per amagar-lo i per plorar millô.

I tu, ma dolça amor, no t'imagines
el meu desig de beure-t, freturós,
la tristesa feliç del teu mirar!
Ahl quants cops te volia dir, piadós,
boi besant el teu cos nu
com el qui besa estatués divines:
— Soc ben bé més desgraciat que tu...
perquè jo no puc plorar.

MARIO BEIRAO

PLANY TARDORAL

La tardor va pels camins...
ja 'ls corns de mar dels molins
desfan un cant que sanglota:
la mar s'empereseix tota...

Ja, sobre les aigües nètes,
els desmais, com uns poetes,
les trenes despentinant,
s'acoten més, meditant...

La posta estén per la serra
(àliga que omple la terra)
les ales de dol i seda
entenebrint l'albereda.

El vent, per entre 'ls pins,
com orgues de catedrals,
amb murmulls s'arremolina,
i oneja, allunyant-se, i fina...

El vent fa vibrar la lira :
la flauta de Pan sospira,
allarga un ai desmaiat
que es un cant de comiat...

Els pastors, que han dormit tantes
nits al jaç sense les mantes,
ara senten un calfret...
Es la tardor : el primer fret...

Oh boca! emmudeix les troves,
deixa oir les aigües-noves:
un compas de sentiment
va de torrent en torrentl...

Allà, un dia, a una ora certa,
la memoria se 'm desperta:
— Diria-s que era una glaça...—
Trenca 'l vers un plor que passa...

Treva, anyorança infinital
el que 's mor no resucital

Bassals, cap-al-tard. Les gralles,
fiten les quietes mortalles
de l'aigua en un mut rumiar
i en un abismat fitar!

La rosa que m'has donada
el mig-jorn me l'ha robada...
Amor meu, oblida, oblida:
la tardor mata la vida...

De genolls, com devegades,
mira 'ls arbres, mans plegades!

...Caient, les fulles sospiren
Ave-Maries... i expiren.

Ruïnes a l'abandó,
donen gracia a la tardô...

L'anyorament afalaga
una veu que mai s'apaga...

Quimeres... tardes d'infant...
i l'esguard se perd distant.
Oh estivals esguards-clarors!
Sol-post, desfà 'ls resplendors!

Penombra. Animes viudes
van pregant, rememorant...

Tardor : les primeres pluges
van els camps erms embassant...

En llur cetla un cor destria
el rosari de les ànimes:

— Pare-Nostre! Ave-Marial —

Tridu d'il·lusions morents...

Les denes cauen com llagrimes...
Tardor! tardor! Anyoraments!...

TEIXEIRA DE PASCOAES

ELEGIA

Recordes, amor meu,
les tardes autumnals,
quan anavem tots dos
solets a passejar
allunyats de la gent
alegra dels casals,
allà on sols Déu pogués
sentir-nos festejar?
Tu duies a la mà
un lliri enamorat
i 'm daves el teu braç:
jo, pal·lid, somniava
en tu, en la vida, en Déu...
I, al lluny, el sol daurat
moria, coneixent
la nit que abandonava...
Armonies astrals
besaven tes orelles;
un entendrit crepuscle
dolçament diluïa
en l'ombra el teu perfil
i els puigs adolorits:
erraven pel blau cel
cançons de fi del dia...
cançons que de ben lluny

el vagabunde vent
portava a la memoria;
tal com, el qui partí
sobre l'aigua del mar
i ve de rodâ 'l món,
porta gravada al cor
l'imatge del que ha vist...
Tu 'm miraves, amor,
distreta devegades,
com el qui veu la mar
cap-al-tard, des dels niells...
Jo restava somniant
com l'ona endormiscada,
quan també 'l vent s'adorm
per entre 'ls pinetells.

Tu 'm miraves, amor...
El meu cos, toix i rude,
fimbrava com l'onada
que 's redreça en boirinal
Miraves refiada...
Oh dolor! encara sento
del teu esguard primer
la musica divinal
Sento ben bé ta veu
i veig ben bé 'l teu rostre,
en la quietut sens fi,
en la foscor completa!
Te sento en ma dolor,
en ma dissort te sento;
i 't contemplo en el meu
somni etern de Poeta!

El sol moria al lluny,
i una ombra de tristesa
vetllava amorosida

nostres dolorits fronts...
Ora en que la flor pensa,
el roc prega i somnia,
i enlairen mans de boira,
al cel, les tristes fonts...
Ora santa en que amdós,
tots sols i venturosos,
travessavem el mut
llogaret, de retorn,
dant-nos les mans, somniant,
fent i desfent camins...
Tenia aspecte d'ànima
tot lo del nostre entorn!
Tot era sentiment,
amor i pietat...
Cada fulla que queia
era ànima enlairant-se...
I sota 'ls nostres peus
la pedra era emoció,
la pols malenconia
i la terra anyorança...

Vam parlâ al clar-de-lluna
dels boscos, de l'Amor
dels ceguets famolencs,
dels nus que van captant...
Cada paraula teva
tenia dolô estranya:
per 'xò la teva veu
me va impressionar tant!
I anava rumiant
que eres tant bona i pura
que aviat, oh dol fatall,
te cridaria el cell
I sanglotava al veure
una ombra fosca en ton

rostre que 'l clar-de-lluna
cobria com un vel...

La teva palidesa
tota m'esborronaval
Ton cos era tant fi,
oh trist!, i lleu, encara,
que tremia al sentir
el pas de l'oretjol...
I se 'm nevava l'ànima
amb la neu de ta cara.

Oh! jo restava mut
i trist sobre la terra!
Un dia, quan la nit
pujava la carena,
tu vas cridar de por
mirant cap a la serra:
— Quin foc! — I jo rialler,
vaig di : — Es la lluna-plena! —

Vas somriure també
del teu error... La lluna
redreçà 'l seu front blanc
per sobre dels pins,
embriac de resplendor,
tant cast, germà del teu,
que, d'esma, vaig besar
els seus raigs virginals!

Cap a nosaltres va
la lluna estendre 'ls braços,
i amb un braçat va unir-nos,
esplendid i pregon;
i a tots dos se 'ns va endur
amb ella cap al cel...

Sols tu t'hi vas quedar:
jo vaig retornâ al món...

LA CAIGUDA

Mira com cau la pluja! Oh fulminada
broma rebel i negra!
Oh broma pobriçona i condemnada
a caure! a caure! a caure!

Mira un aucell que cau i que 's desterra
lluny de lluny... Més qui sab
si aquelles ales, travessant la terra,
han de volar més alt!...

Mira-t aquell antic i pobre mur
que s'esquerda i s'enruna...
Les pedres tristes ploreu llur futur
de fatal derrocada!

Les fonts ploreu al caure sens descans,
que això vol dir ser font...
Oh planys de les muntanyes i dels camps,
ulls del món plens de llagrimel

Pobra vella que 's corba baix la càrrega
del feixuc pes del cell...
i s'acull a la tomba que li allarga
els seus braços de terra.

Tot cos, al caure per l'espai, senyala
un rastre d'agonia.
Tot lo que cau es plegament d'una ala,
tot lo que cau es llagrima...

FRA JOAO BERNARDES

Per la serra de Cintra, on hi murmura
l'aigua sota 'l brancatge amb melangia
(oh solitud, absència de criatura,
mes... presència de Déu!), ell hi vivia.

I amb ell una gasela... companyia
eixamorosa i blana... I amb dolçura
rimava versos místics i els llegia
a les flors, la gasela o l'aigua pura.

Als ulls de sa companya 'l sant hi veia
de l'alba la primera llum, que 'l feia
pregar devotament al Criador.

I ella en els ulls del sant hi ovirava
l'Estrella del Pastor, que li manava
tornâ al jaç de la gruta, en pau i amor...

VASCONCELLOS E SÁ

MARGARIDA VA A LA FONT

Margarida va a la font,
va a la font la Margarida
per omplir-hi la gerreta:
els lliris treuen florida
quan la dolça Margarida
va a la font i ve soleta.

Els lliris treuen florida:
va a la font i ve soleta.

Ben petita es sa casella,
ben petita es sa casella
arran mateix del camí;
els pitgers de sa portella,
enrotllant la casa d'ella,
fan olor de romaní.

Els pitgers de sa portella
fan olor de romaní.

Els seus ulls són verds i riuen,
els seus ulls són verds i riuen
i no 's posen en ningú:
ulls de somnis, ulls que viuen
encisats, emprò li riuen,
li riuen més que en ningú.

Ulls de somnis, ulls que viuen,
i riuen més que en ningú.

La Margarida, quan passa,
quan passa la Margarida,
duu faldilles de cotó;
mes de gracia va vestida
quan passa, la Margarida,
els ulls plens de vergonyô.

Més de gracia va vestida,
els ulls plens de vergonyô.

Tant gentil i tant primeta,
tant gentil i tant primeta,
l'aire del seu caminar
refà 'l vol d'una oreneta
quan duu plena la gerreta
i 's gira per saludar.

Refà 'l vol d'una oreneta
i 's gira per saludar.

Bella flor empegueïda,
bella flor empegueïda
tocada del sol ixent:
deixa-t estar abscondida
Margarida, Margarida,
en el teu viure innocent.

Deixa-t estar abscondida
en el teu viure innocent.

NOTA

S'ha procurat sempre, al traduir, conservar el metre de l'original portuguès, aprofitant-se i tot, quan ha sigut possible, la mateixa rima. Això ha obligat de vegades (poquíssimes) a aconsonantar paraules que en pura rima catalana s'avien de rebutjar, com *rosa* i *formosa*, *aurora* i *ora*, *cor* i *dolor*, *mar* i *somniar*, *mar* i *altar*, *flors* i *amors*, *mont* i *font*, *completa* i *poeta*, &c.

Així mateix hem procurat no torturar vocables, sacrificar o inventar diftongs, permetent-nos, per no ayer de cap-girar el vers i el concepte, ací i allà (poquíssim, emperò) fer ús d'alguna potser abusiva llicència poètica que, si en un original fóra imperdonable, en una traducció que s'ha procurat fer eixir tant espontània com possible i en tot conformada a l'original, com ens recomanava en Joan Maragall, té fàcil dispensa. Pel demés, de l'infelicitat de la composició, errades d'escriptura i altres imperfeccions de l'estampa, no us en aig de dir res: vosaltres les veieu, lectors; vosaltres les castigueu, com diu bellament D. Francisco Manuel de Mello.

ALTRES OBRES D'EN RIBERA I ROVIRA

PUBLICADES

- Mos tres amors. Poesies. Thomar. 1901. (Agotada.)
- Ligeiro estudo da litteratura e das artes portuguezas contemporaneas. Thomar. 1902. (Agotada.)
- De Thomar a Valladolid. Impressions de viatge. Manresa. 1903. (Agotada.)
- Croniques de Portugal (1900 a 1906). Publicació de *La Renaixença, Catalunya Artistica, El Poble Català i La Veu de Catalunya*, de Barcelona.
- Chronicas da Catalunha (de 1904 a 1913). Publicació del *Diario de Noticias*, de Lisboa.
- Castilho e Garrett : uma polemica e um discurso. Barcelona. 1905. (Agotada.)
- Portugal artistic. Prefaci d'Alberto Bessa. Barcelona. 1905.
- Poesia & Prosa. Proleg d'en Joan Maragall. Vilanova i Geltrú. 1905. (Agotada.)
- Iberisme. Proleg del Dr. Theophilo Braga. Barcelona, 1907.
- A Educação dos povos peninsulares. Conferencia en el «Real Instituto». Lisboa. 1907.
- Nova orientação economica dos povos peninsulares. Conferencia en la «Sociedade de Geografia». Lisboa, 1907.
- La Crisi de la Monarquia portuguesa. Conferencia en el C. N. R. Barcelona. 1908.

- Esguards. Poesies. Barcelona, 1908.
- La Integridad de la Patria. Proleg d'en Maragall. Barcelona, 1910.
- Los Lusíadas. Barcelona, 1910.
- O Zollverein peninsular e o ibero-americanismo. Conferencia en la «Sociedade de Geografia», de Lisboa. 1910.
- Les Primeres lleis de la República Portuguesa. Barcelona. 1911.
- Del país dels tarongers. Primera serie. Barcelona, 1911.
- La Revolució portuguesa. Barcelona. 1911.
- Las grandes figuras de la República portuguesa. Barcelona. 1911.
- Del país dels tarongers. Segona serie. Barcelona. 1912.
- La Cena dels Cardenals, un acte en vers, de Julio Dantas. Barcelona 1911.
- Portugal y Galicia : nación. Barcelona, 1911.
- Roses de tot l'any, un acte en prosa, de Julio Dantas. Barcelona. 1911.
- Portugal literari. Prefaci de Consiglieri Pedroso. Barcelona. 1912.
- Portugal economic. Barcelona, 1912.
- Sonderdruckt aus Mutterschaft in Spanien. Munic. 1912.
- Atlantiques. Antologia de poetes portuguesos.

PER PUBLICAR

- La Severa, de Julio Dantas. Traducció.
- El portier verde, de Julio Dantas. Traducció.
- Vora les quietuts de la Llacuna d'Arêlho.
- A Arte peninsular. Conferencia en la «Sociedade João de Deus». Abrantes. 1907.
- Solitaris. Poesia. Amb les traduccions franceses de Mlle. Ida Sellerier.

INDEX

	<u>Pàgines</u>
<i>Proleg</i>	7
ALMEIDA GARRETT	
El Cego	35
JOAO DE DEUS	
Descalça	37
ANTHERO DE QUENTAL	
El cor	39
Mentre altres lluiten	39
Homo	40
ANTONIO NOBRE	41
CESARIO VERDE	
Contrariletats	43
AFFONSO DUARTE	
Psalms al Sol	46
Ruixim	47
AFFONSO LOPES VIEIRA	
Cançó del lli	48
Dança del vent	50
Els cabells d'Agnès	52
Amors de Sant Francesc d'Assís	53
ANTONIO CORREA D'OLIVEIRA	
Temptació d'amor	54

	<u>Pàgines</u>
ANTONIO PATRICIO	
Com Crist	62
Nit	62
Per demanar almoïna	63
ANTONIO SERGIO	
Idealistes.	64
AUGUSTO CASIMIRO	
De la vida gloriosa	66
Sonet	66
AUGUSTO GIL	
Balada de la Neu	68
La Cançó de les Perdudes	70
Sant Antoni de Lisbona.	72
BERNARDO DE PASSOS	
A un vellet del meu poble	74
CANDIDA AYRES DE MAGALHAES	
Riure per als altres...	76
COMTE DE MONSARAZ	
Esfinx.	77
D. JOAO DA CAMARA	
La Viudeta	78
EUGENIO DE CASTRO	
Llegenda	79
La Cisterna	80
La Monja i el Rossinyol.	81
Cantiga	84
L'Esguerradeta.	85
Inscripció.	87
La camisa de Xanthis	88

	<u>Pàgines</u>
FAUSTO GUEDES TEIXEIRA	
Una pintura de Columbano	89
GUERRA JUNQUEIRO	
Oració al Pa	91
Els Senzills	98
Cançó d'una ànima	103
GOMES LEAL	
El vell palau	106
JAIME CORTESAO	
Albers al clar-de-lluna	108
JOAO DE BARROS	
En mar!...	111
JULIO BRANDAO	
Egloga	113
Muntanya amunt...	117
MANUEL DA SILVA GAYO	
Rondalles del riu	118
MANUEL LARANGEIRA	
Carta a A...	121
MARIO BEIRAO	
Plany tardoral	122
TEIXEIRA DE PASCOAES	
Elegia	125
La Caiguda	129
Fra Joao Bernardes	130
VASCONCELLOS E SÁ	
Margarida va a la font	131
<i>Nota</i>	133